№ 46 Київ, Неділя 24-го Февраля (9 Березня) 1913 р. Ціна окремого № 3 коп. № 46

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА і ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК ВОСЬМИЙ

Адреса редакції і конторе:
у Київі Велика Підвальна вул. д. 6.
Телефон редакції 1458.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1913

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перших шости місяців.

Ціна „Раді" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту), на 1/2 року—5 р. 50 к, на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закорд. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні, встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати змінять статті; більші статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись провопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:
ЗА РЯДОК ПЕТІТУ, АБО ЗА ЙОГО МІСЦЕ:

перед текстом	30 коп
після тексту	15 коп
„сторонні повідомлення"	75 коп

ЗА ПЕРШИЙ РАЗ платиться ВДВІЧІ.

Оповістки про пошукування праці—в Конторі редакції приймаються на льготних умовах.

ОПОВІСТКИ від окремих осіб фірм і закладів, що мешкають, або мають свої Головні контори чи Управи закордоном і скрізь в межах Російської Держави за ВИКЛЮЧЕННЯМ губерній: Київської, Харківської, Херсонської, Орловської, та Полтавської, оприч контори „Ради",—приймаються виключно в „ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТОРѢ ОБЪЯВЛЕНІЙ ТОРГ. ДОМА Д. в Э. МЕТЦЛЬ и Ко. Москва, Мясницкая, домъ Сытова" та в ОТДѢЛАХ ТОГО Т. Д.: „въ Петербургѣ,—Морская 11 Варшава,—Маршалковская 130; Вильна,—Большая 38; Лодзь—Петроковская 1 Варшавѣ,—8, площ. Барша".

„АПОЛЛО"
Перший в південно-західному краї
Семейний театр-вар'єте
Мерінгов. 8. Телефон 24-84.
Дірекція трудове товариство: А. Я. Вальберг, П. М. Федотов, А. М. Прокофьев та Д. В. Подкін.
Сьогодня і що-дня ГАСТРОЛІРУЮТЬ:
Марія Олександрівна Пенська
Анастасія Васильовна Кольчевська
Сергій Сокольський
Людвик Людвиковський.
Відомі іспанки Кальсадос
Циганське тріо Шури Федорової
Все грандіозне! Все цікаве!
Дивні воздушні гимнасти Renards-trio
Коміки-ексцентрики КЛЕР-КЛАРК.
Паризькі апаші Les Alexandros
Відома артистка „Кай-Витъ Земмель"
Відом. танцовщиця PAGUA
Шурочка Чернова
Морнак, Пашет, Fougere, Сестри Монте, Раевська, Belle Hélene, Morvay, Willany, Масальська, Ogay, Terbel, Дельвіра, Люсіна, Едельвейс.
Ансамбль „Фаворитъ"
Джумау-Бей, Манон, Ордо-Викторія Palmay, Каминська Раковська, Янковська, Беніта, Верок.
Сьогодня 24-го февраля Почнеться програма рівно в 8 год. Івечора.
Кеті, Destrey, Нініш, Войцеховська, Лірська, Гітта Верп.
Щоб не було ніяких непорозумінь прохаємо замовити столики й ложи заздалегідь.
Змід. артистич. часто БУНІН.

РОЯЛІ, ПІАНІНО ТА ФІСГАРМОНІЇ
кращих російських і закордонних фабрик, всі струнні і духові музичні струменти: скрипки, альти, віолончелі, флейти, кларнети, труби, бубни, барабани, пюпітри, камертони, струни і причандали так і ноти для всіх струментів і для співу найвигідніше купити в головному депо музичних струментів і нот.
Г. І. ІИНДРЖИШЕКА
Київ, Хрещатик, 41, бель-етаж.
Прейскуранти висилаються по замовленню.

Оптово-розничний склад Мануфактурного краму Т. Д. Бр. Горенштейн Подол, Константинівська, № 1.
Одержані останні новини весіннього сезону.

Повідомлення! При оптовому-сукняно-мануфактурному складі В. Ф. МАЛИНА.
Київ, Поділ, гостинний ряд №№: 11, 12 і 13, проти сквера, телефон 36-08.
Вже одкрився Одділ продажу в роздріб.

КОСТЕНКО і ТИТАРЕНКО
Проріза, № 1. од Хрещатика 2-й маг.
АНГ. КОСТЮМОВЕ ТРИКО од 1 р.
АНГ. ВЕЛЬВЕТ од 95 коп.
Морозова: Мадеполам, нансук, полотно
по фабрич. прейс-курант.
100-187-1

Московський Торговий Дім
І. ПЕХОВИЧ і Син
Київ, Подол, Олександрівська пл., 1 тел. 21—77.
Великий вибір килимів, портьєр і мебельових матерій. Одержані всі весінні новини. Під час контрактів покупцям за готівку дається 15% знижки. По пьятницях продаж остатків.
6—152—1

Книгарня „Літературно - Наукового Вістника"
Київ, В.-Володимирська, 28, Тел. 26-66,
має на складі великий вибір українських книжок, листовних карток, нот і картин; видання видавництв: „ЛАН" Львівської ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ. НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА, „ДЗВІН", Петербурського „Добродійного Товариства", „Український Учитель", також усякі російські книжки по українському питанню. Складає бібліотечки від 1 р. до 20 руб.—Каталоги висилаються даром.
Замовлення виконуються негайно.
0-138-1

Театр Городського Народнього Дому
Трупа українських артистів Миколи Садовського.
Сьогодня, 24-го лютого (февраля), останні дві вистави і закриття зімового сезону. Ранком в д 10 к. до 1 р. 20 коп. Весела комедія І. Карпенка-Карого Паливода XVIII століття на 4 дії з співами
Вечером останній прощальний бенефіс артиста і Режисьора М. К. Садовського Гетьман Дорошенко трагед. на 5 д. 6 одм.
Старицької-Черняхівської. Квитки продаються
Початок вистав: Ранком о 1 г. дня Веч. о 8 г. Відповідальний режісер М. Садовський.

Електротехнична контора
А. Д. ШВАРЦБОРТ,
Миколаївська, 9, телеф. 4—83.
Одділ складу Хрещатик, 9 телеф. 39—45
Повне оборудування електричного освітлення і передачі енергії на заводах. Споруження телефонних зносин і оборудування їх апаратами телефонної фабрики
Л. М. Ериксон і К°.
Склади встановочних матерьялів сильного й малого току. 5—153—1

П. Сениця
Муз. твори до слів О. Олеся для співу з проводом фортеп.
„Погасло сонце". (бас) . . . . . ц. 40 к.
„Душа моя-пустка". (бас) . . . . . ц. 40 к.
„Місяць закоханий". (тен. або сопр.) ц. 40 к.
„Пісня сліпих". дует для т. і баса . . ц. 60 к.
до слів О. Коваленка:
„Щастя". (барит.) . . . . . ц. 20 к.
„Листи коханої". (барит.) . . . . . ц. 30 к.
„Згасає день". (Мішаний хор) . . . . ц. 50 к.
„Шукаю". (тенор) . . . . . ц. 40 к.
„Бажання". дует. (т. і бар або с. і. м.-с.) ц 40 к.
Вийшли з друку й прод.-Київ: Ідзіковський, Хрещ. 29; Укр. книгар., Безак., 8; Москва: Юргенсон, Негалин; Лепехина, Б.-Никит.; С.-П.-Б.: Іогансон, Невск!, 60. Хто виписує од автора (Москва, Покр., Введен. пер., д. 24, кв. 47) той за пересилку не платить

Театр Городського Народнього Дому
Руська драма дірекція Д. М. фон-Мевес
Склад трупи: Єгорова, Жвирбліс, Іхменева, Клементьєва, Победова, Привезова, Смирнова, Рубина, Трофимова; д. д. Ашин, Болховський, Генис, Дітиненко, Кучинський, Матковський, Марков Михайлов, Нальський, Неделін, Примак, Равич, Слонов, Смирнов, Соколов. Режисер Г. І. Матковський.
Одкриття сезону в понеділок 4 марта
Найблизчі вистави будуть: „Коварство и любовь" „Кухня вѣдьмы" „Герцогиня Падуанская" „Непогребенные" „Разбитыя скрижали" „Таланты и Поклонники".
Подробиці в свій час. Каса одкрита в Середу 27 Февраля з 11 год. ранку.

З 22 ФЕВРАЛЯ по 3 МАРТА
в городському критому ринкові на Бесарабці Київська Губернська Земська Управа впоряжає першу виставку—базар НАСІННЯ.
Вхід на виставку з лівого боку ринка, від Хрещатика
ВИСТАВКА ОДКРИТА З 10 Г. РАНКУ ДО 8 Г. ВЕЧОРА ЩО-ДНЯ.
Плата за вхід 20 коп. Учні, нижні чини платять половину. Огляд виставки учнями і нижними чинами з керовничими дозволяється безплатно.

Спеціяльна Лічебниця д-ра Гольдберга
Пранці (сіф.), венерич., кожн. хвороби й нервно-полові розстройства. Порада 50 коп. Михайлівська вул. 16. Од 9-2 дня, й 5-9 веч.

Видання т-ва „Полтавська Українська Книгарня"
М. ГОГОЛЬ.
СТРАШНА ПОМСТА
(з малюнками). Перекл. Щ-го.
ЦІНА 15 коп. Продається по всіх українських книгарнях.
Головн. склад: „УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ" в ПОЛТАВІ. 10 106 1

„КОРСО" Хрещатик, 30.
ТІЛЬКО СЬОГОДНЯ.
Сьогодня з 12 до 4 г. Величезна дитяча програма
Ювилейні свята у Київі на Софійській площі
„Стрекоза и муравей", „Бурные годы" „Бидони веселится"

Акушерка - масажистка
М. С. Писаревська
шукає праці. Велика-Підвальна, 1—12.

Дозв. у Київськ. чебн. округом КУРСИ
БУХГАЛТЕРІЇ
А. П. БОБИРЯ у Київі, Софієвська 5. Для обох полів, прийом у всякий час. Скоро і докладно вич. двойн. італ. бухгалтерії усякого наочно і посред. листовно. Иногор. умови висилаються безплатно. 52-823-3

Д-р Черняк В. Житомір., 16, Прийом 9—12 та 5—9, жінки 1—2. Пранці (сіф.), вен., мочеполя. пол. розст. Водолічебниця.

Салонові апарати КОК Салонові апарати

Сінематограф дома, на дачі, в городі, в селі, на фабриці,—де б Ви ни були, Ви можете ВПОРЯЖАТИ СІНЕМАТОГРАФИЧНІ СЕАНСИ.

Для шкіл, інституцій, фабрик і заводів, нарешті—для сімейних домів, апарат КОК необхідний, як найкращий спосіб розваги та освіти

Апарат КОК робить без стороннього світла.

Картини до апарата КОК абсолютно незгораємі і складаються з усяких сюжетів.

Апаратъ КОК має розмір звичайної швейної машини, надзвичайно чепурний і зручний.

Оглядати алрати КОК і знайомитись з демонстрацією картин можна що-дня в наш. конторі од 10 до 6г.

На бажання, командіруються агенти також до-дому для пробних демонстрацій.

Прохаємо не змішувати визначених апаратів КОК фірми Бр. ПАТЕ з усякими апаратами для играшок, чарівних лихтарів і т. и. Підробки каратимуться законом.

Каталоги і всякі відомости—по замовленню.

Прокат і продаж картин до апаратів КОК на самих вигодних умовах

Контора Д. І. Харитонова Хрещатик 31. Телеф. 27-91.

УКРАЇНСЬКА КУХОВАРСЬКА КНИГА ПІД НАЗВОЮ

Страви і напитки на Україні

Склала З. Клиновецька.

Біля 200 сторінок!!! 11 аркушів друку великого формату!

16 розділів.

1000 рецептів Виключно українських страв і напитків: старосвітських, сучасних, народніх і шляхетських.

Сила порад як варити варенуху, запіканку, робити спотикач, тертуху, кантабас, травняк, усякі настоянки, наливки і таке инше.

А ще більше порад, як варити борщі та юшки, робити підлеви, смажити усякі страви: з мяса, риби, сиру, то-що, як готувать закуски, варити варення, повидла, пекти паски, булки, хліб, робить цукерки, всілякі лагомини і т. ин.

!! 1000 ПОРАД і РЕЦЕПТІВ !!

Ціна 90 коп., а на кращому папері 1 карб. 30 коп.

Продається ця книга по всіх українських книгарнях.

Кожна українська господиня повинна придбати цю книгу і росповсюджувать національні страви!!! 3 165-1

ВИЙШЛА З ДРУКУ посмертна опера

М. Лисенка

ТАРАС БУЛЬБА

історична опера на 5 дій, 7 одмін. Лібрето М. Старицького. Уложена до співу з супроводом фортепіану, в гарній обкладці, з малюнком Бурячка—коштує 10 карб. Хто виписує тілько з складу (Київ, Хрещатик, 29, книгарня і музичний магазин Л. Ідзіковського) за пересилку не платить. Там же на складі є усі твори, як М. Лисенка, так і инших композиторів. Каталоги нот—безплатно. 10-150-2

У ВЛАДІВОСТОЦІ

купувати „Раду“ окремими №№ можна в книжному кіоскові „Польза“ на розі Світланської і Суйфунської ул, Там же продаються українські і листовні карти.

У ХЕРСОНІ

книжно-газетний кіоск „Початок“, (Рішельєвська вул., почт. ящ. № 444). Приймає передплату і з „Раду“ по цінах редакції з виплатом навіть що-місячним.

Там же в новини української літератури.

У ПОЛТАВІ

купувати „РАДУ“ окремими №№ і передплачувати можна: 1) в „Українській книгарні“—Петровська ул. будинок Ворожейкина, поруч з Європ. готел. і 2)—книгарня Г Маркевича, бульвар Котляревського.

Важні переваги кращої американської пишущої машини

УНДЕРВУДЪ

безумовно дають зберігання праці і часу на пятьдесят відсотків, ось чого:

1 машина УНДЕРВУДЪ

своєю продуктивністю заміняє 2 пищущі машини інших сістем

і, значить, вартість її на 50% дешевше.

Єдине представництво та Головний склад для Південно-Західного краю і Чернигівщини Торговий Дім „А. Б. Залѣщанскій и К-о“, Київ, Хрещатик, № 39. Телеф. № 38-46. 3—189—1

НА УВАГУ Д.д. приїзж. на КОНТРАКТИ!!!

Хто хоче смашно й недорого пообідати чи повечеряти прошу завітати в ресторан „ЯРЪ“ пр. Шанто.

Неаполітанський оркестр.

Кабинети з піаніно.

Зубний лікарь

Д. Д. Цигура

Приймає від 9 г. р. до 2 і від 3 г. до 6. Нестерівська, 36. 0-137-1

Російько-польське єднання.

Надрукована у вчорашнім числі нашої газети звістка про перше засідання нового товариства „Славянського наукового єднання“ безперечно заслуговує на особливу увагу нашого громадянства. Де-які подробиці цього засідання без сумніву вносять нові риси в дотеперішні російсько-українські відносини, з одного боку, й російсько-польські—з другого.

Становище російських поступових кругів у польськім питанні до останнього часу яскраво були закрашені в сентіментальний колір. Росіяне мало цікавились докладним аналізом як внутрішньої структури польського громадянства, так і взаємними відносинами між поляками й иншими недержавними народностями. Для російського громадянства досить було того, що поляки—„угнетенная нація“, й це забезпечувало полякам повну й безумовну прихильність російських поступових кругів при кожній нагоді.

Таке становище не могло дати добрих наслідків, бо в політиці всяка прихильність, основана не на реальній базі, а на самій тільки платоничній сімпатії, являється річчю небажаною й навіть шкодливою. У даннім випадку байдужість російських поступовців до внутрішньої суті польського питання раз-у-раз шкодила иншим національним питанням, тісно звязаним з польським—насамперед українському. Російські поступовці виходили з абстрактного й цілком безпідставного переконання, що коли поляки—„угнетенная нація“, то все, що добре для поляків, добре й для инших недержавних народностей, а що недобре для перших—те недобре й для останніх. Разом з тим панувало не менш безпідставне переконання, що коли поляки—„угнетенная нація“, то ніякого лиха иншій поневоленій нації вони чинити не можуть. Адже „всіх їх єднає однака недоля“!

Це все дуже близько нагадувало славнозвісний „рогатий“ сілогізм з елементарної логіки, але в польськім питанні російське поступове громадянство протягом скількох десятків років цілком задовольнялося цим немудрим сілогізмом і преблагополучно дожило з ним до наших часів. Коли й раніше такий сентіменталізм дуже шкодив тим народностям, що відогравали перед поляками ролю „угнетенныхъ націй“, то тепер, коли в перспективі замаячила можливість практичного розвязання національних питань у Росії й в першу чергу питання польського, таке становище може повести до непоправно-сумних наслідків. Це, між иншим, далося вже знати в тій позиції, на яку стали поступовці в третій Думі в справі холмського питання.

Перше засідання товариства „славянського наукового єднання“ вносить де-які нові риси в цю справу. Присвячене переважно польському питанню, засідання в певній мірі пройшло під знаком критичної оцінки польського становища й польської політики. Член Державної Думи Стахович не побоявся зразу підкреслити, що в Австрії поляки відограють ролю урядової партії й досить помітно даються в знаки недержавній українській людності. Так саме д. Стахович висловив здивування, як можуть поляки поневолювати євреїв у російській Польщі. Професор М. П. Чубинський ще виразніше підкреслив ріжницю між поляками, як поневоленою народністю, й поляками-гнобителями инших народностей. Загалом, з боку ораторів-росіян у цім засіданні непомітно було особливої сентіментальности до поляків, бажання обминати „слизькі“ питання. Речі називались їх власним імям, і вже це одне є ступнем наперед у сфері російсько-польських відносин. Правда, польські оратори (Олізар, Барановський та инші) силкувались по-старому грати на струні „угнетенной націи“, але ця гра успіху не мала.

Чи можна ж в цьому бачити поворот російських поступовців од сентіменталізму до реалізму в сфері польського питання? Звичайно, що ні. Ми маємо тут діло тільки з першими непевними одинокими ступнями в цім напрямі. Зостається отже тільки побажати, щоб нове товариство „Славянського наукового єднання“ й далі працювало в наміченім напрямі й вело російське громадянство до правдивого пізнання становища славянських народів. Тоді й українське питання займе в свідомості російського поступового громадянства те місце, яке йому належить по праву.

Політичний огляд.

Наближається весна і з нею зростає бажання в балканських народів як найшвидче покінчити війну. Бажання це однакове і в турків і у балканських спільників; тільки шляхи до нього різні. Офіціальні представники турецького уряду, не зважаючи на те, що комітет Єднання і поступ“ висловився на нараді за те, щоб вести далі війну, вживають про те усіх заходів, щоб роспочати мирні переговори. Цими днями, як відомо з телеграм, посли шости великих держав в Афинах, Софії, Біграді і Цетиньї заявили од імени турецького уряду його бажання роспочати мирні переговори на основі умов, виготовлених державами Афинський, Цетинський і Софійський уряди ухилились від рішучої відповіді, бо тоді ще греки не здобули в свої руки Яніни, болгари без Адріанополя, звичайно й не хотять слухати про мир, а Чорногорія, опинившись в надзвичайно драматичному становищі без Скутарі і без кращої частини свого війська, що полягло там кістками, шукає тепер почесного виходу з цього важкого становища і, звичайно, мусить твердити, що без Скутарі на мир вона не згодиться Що до Сербії, то вона давно б вже згодилась на мир, але мусить піддержувати своїх спільників. Тепер, коли греки взяли Яніну, шанси їх порівнялись з сербськими і очевидно в справі миру—голоси спільників розібьються на двоє—Болгарія і Чорногорія за війну, Греція і Сербія—за мир. Серби, щоб швидче покінчити справу з Скутарі, прохають тепер помочі в греків. Коли й Скутарі оддасться слідом за Яніною, то доля Адріанополя вирішиться сама-собою, навіть без болгарської зброї. Вже й захоплення греками Яніни з 33.000 армії Есада-паші матиме великий вплив на швидкий кінець війни. Хаккі-паша, що з доручення турецького уряду веде в Лондоні переговори з послами про посередництво держав в справі миру, телеграфував своєму урядові, що мир—незабаром настане; очевидно, інструкції, дані йому, одповідають бажанням балканських спільників. Взагалі, наступний тиждень вважається в серйозних лондонських політичних колах за рішучий в справі балканської війни.

Инші гострі европейські питання вдалось дипломатії погодити. В останні дні вже надійшли певні звістки про демобілізацію австрійського війська і відповідні заходи на цьому грунті з боку Росії.

Німецьке озброєння викликало відповідні заходи в Франції, де збільшено комплект війська на 160.000 душ. Англія намічає поки що тільки де-які риси в цій справі. Але, факт той, що Европа знов втягається в випробовану вже не раз колію загального озброєння. Призвідницею в цій пошесті озброєння знов стала Германія.

Румино-болгарське непорозуміння вже обговорювалось на нараді послів в Лондоні, і ця справа перейде тепер на розгляд скількох держав—посередниць.

Сподівані в Будапешті сумні події з приводу реформи виборчого права не здійснились, бо в свій час керовничі забастовочним рухом зняли питання з черги. Причини цього поки що невідомі.

Франція і Еспанія підписали цими днями договор в справі Марокко, і разом з цим еспанські і французькі газети підняли агітацію за приєднання Еспанії до тридержавної згоди. Цим сподіваються зрівняти зовсім сили тридержавної спілки і тридержавної згоди. Але справа ця поки що намічена в блідих рисах, бо й в Італії ведеться агітація за спілку з Еспанією; таким чином, остання уявляє з себе тепер ласий шматок для двох груп великих держав. В якій групі Еспанія опиниться, покаже час. А що вона мусить приєднатись до одної з них, за це свідчить запальна агітація в цій справі в еспанській пресі, яка доводить, що далі Еспанія не може лишатись в тій політичній ізоляції, в якій вона перебувала досі і при якій вспіла розгубити майже всі свої кращі колонії.

Пробний камінь.

Українська преса не раз зазначала, що в відносинах російського суспільства до українського народу і його домагань, український рух, чи вірніше українське питання є пробним камнем тих відносин. Скілько разів українці пеклися тим камінем, коли в вияснению потреб українського народу росіяне висловлювались прихильно до національного українського руху. Не хотілося б наводити таких прикладів і повторювати їх, бо „Рада“ не раз їх наводила. Але, щоб не бути голословними, вкажемо на де-які. Самі свіжі, це, здається статті Струве і Котляревського у „Русской Мысли“. Обидва вони не можуть признати цілком прав за українською мовою. Також свіжі ще виступи послів від України, і послів, які сами заявили, що прихильно ставляться по українців. Здається, що коли-коли, а під час обговорення шкільної справи у Державній Думі, можна було їм хоч нагадати про істнування українського шкільного питання. Але немає і не чути їх голосу. Ми тут не думаємо обвинувачувати російське громадянство, а хочемо звернути увагу нашу, що якось дуже платонично і оптимістично самі ставимось до нього, не беручи на увагу тих прикладів, які дає нам життя, от хочби вибори до четвертої Думи. Доволі нам почути правдивий голос у нашій справі по одному якомусь питанню, як ми вже тішимось, що маємо ще одного прихильника нашої справи. Ми не хочемо цим сказати, що українці не повинні звертати на такі факти уваги, ні, придивляймось, звідки вони йдуть, нотуймо їх, бо може це є перші ступні, якими хотять до нас підійти наші приятелі, але прикладаймо до них більш серйозну мірку, і опірайтеся в своїх відносинах на них тілько тоді, коли братимуть українське питання у всій його широті, тоб то, зо всіма нашими національними потребами. Немає нам ніякої користи від того, напр., що за нами визнають право тілько на народню українську школу, а про середні і вищі і не згадують, або просто вважають це питання за якесь непорозуміння, коли тут так здається просто одно з другого витікає. Щоб мати українську школу народню, треба мати і учителів виховання по українському, а учителів, можна мати тоді, як матимемо тих, хто б їх виховував, значить потрібна вища українська школа.

На жаль часто так само ставляться українці і до поляків; навіть ще гірше, бо всеж таки тепер у нас трохи обережніше відносяться до росіян прихильників українців, а відносно поляків істнує той же оптимизм. Нехай читач не подумає, що ми особисто ставимося вороже до поляків і не бажаємо мирного полагодження спірних питань нашого з ними життя. Навпаки, ми признаємо тільки культурні способи боротьби, при розвязані спірних питань. Українці не повинні заплющувати очей, а повинні добре дивитися, з ким мають діло.

Частенько за останні часи стали появлятись у польських газетах статті, присвячені українському питанню, а особливо справі заснування українського університету у Галичині.

От і „Рада“ наводила уривки правдивого освітлення українського домагання—університету з „Swiata“ та „Kurjera Polskiego“. Так, ми не заперечуємо, що часом деяка частина поляків правдиво уявляє наші потреби в де яких питаннях і бажає мирного порозуміння з українцями. Але чи ці поляки рахуються з нашими потребами, коли вони стають на денний порядок і потрібують не розуміння і прихильного до нас відношення, а задовольнення їх? Чи визнають вони слушними наші потреби і чи беруть їх в повній широті, себ то так, як український народ сам визнає необхідним для себе, а не так, як вони думають і бажають.

Взагалі—чи можемо ми тепер сказати, що поляки прихильно ставляться до нас, до усіх наших національних домагань? Ні, і ще в більшій мірі „ні“, як це ми бачимо з боку росіян. Поляки не тілько в спірних питаннях не доводять їх до кінця, а просто нехтують нас. Цього погляду не можна цілком прикласти до одної якоїсь течії, чи напрямку серед поляків, а взагалі треба прикладати до усіх поляків, до усього польського народу і його партій. Може ми перебільшуємо і узагальнюємо? На це запитання кращої відповіді не може бути, як слова А. Свентоховського і факти. В № 2 „Polskiego Humanisty“—органу А. Свентоховського, найкращого сучасного польського публіциста, до голосу якого завше прислухаються усі поляки, читаємо:

Подорож од Київа до Москви.

„Стояча вода гниє“ каже приказка, і ми на собі побачили, яка то розумна голова вигадала цю приказку...

Але перш ніж говорить далі, вважаємо потрібним попередити читачів, що в праці своїй, говорячи про власну особу, скрізь казатимемо „ми“, „нас“, як це й роблять всі мандрівники і репортьори. Нам доводилось, наприклад, читати „подорож од Київа до Боярки“, „Подорож на Верхню й Нижню Соломенки“, „Пішки, водою й залізницею од Київа до Святошина“,- і скрізь автори величають себе „ми“. Признаємось, що з прочитаного ми тільки й запамьятали оцю одну рису. Все ж инше—пригоди авторові, його переживання, картини природи—наче мітлою вимітав хто з голови в нас зразу ж таки після того, як ми закривали книгу. Але все ж не можемо сказати тепер, що перед нами нема ніякого зразка, яким би ми могли користуватись... Коли не коли та й випливе в памьяті уривок з прочитаного. Оці то уривки й будуть нам провідними зорями в нашій роботі.

Так кажемо: „стояча вода гниє“. Ото й ми, сидячи в одному місці, дожились до того, що далі вже нікуди. За кватирю й сами не памьятаємо, коли платили. Хазяїни, як манни небесної, ждали одлиги, щоб виселить нас, бо в мороз не мали права. Та хіба сама кватиря!.. Задолжились в крамничку. де брали харчові припаси, не заплатили шевцеві за підбійку підметок, задолжились прачці, швачці і ще й самі вже не знаємо, кому. Скрізь смикали за поли...

Гризучись з кредіторами, нагадали ми розумні слова одного англійського письменника: „блажен, хто добре воював, а сугубо блажен той, хто своєчасно вмів утекти“. Обдумавши цей афоризм, ми цілком згодились, що бути сугубо блаженним далеко краще, ніж блаженним, і рішили тікать світ за-очі, в Москву.

Тікати з кватирі не було для нас первиною. В цьому ми мали великий досвід. Глупої ночі поділили ми все своє добро на дві нерівних частини. В меншу частину увійшли речі хоч на що-небудь годящі. Більша ж частина складалась з драних черевиків, драних калош, старих газет і иншого лахміття. Все це стоптали ми в великий кіш, який потім взяли на замок. За всю цю мізерію хіба добрий охотник дав би карбованця...

Все ж краще склали ми в маленький чемоданчик і стали ждать ранку. А вранці покликали хазяїна і сповістили його, що екстренно виїздимо для укріплення в правах на велику спадщину. При цьому ми не забули уклінно попросити хазяїна як найпильніше наглядати за нашим кошем, щоб все було в йому ціле. поки ми вернемось. Хазяїн заприсягся берегти наше добро, як і своє власне. Тоді ми з спокійним серцем накивали пьятами.

На залізничій станції коло каси стояла довжелезна черга, але нам ця черга і за ухом не свербіла, бо ми твердо рішили їхати зайцем: і дешевше й спокійніше. Як ми доскочили свого, не будемо росповідати. Скажемо тільки, що через десять хвилин сиділи ми в вагоні третього класу, одягнуті в форму кондуктора Посажено нас на дуже зручному місці і дано обіцянку, що при першій же змозі нас переведуть в вагон другого, а то й першого класу.

З цікавістю почали ми обдивлятись кругом себе. Коли йняти віри подорожнім, що написали вищеспомьянуті праці, картина в вагоні має бути така: перед нами повинен сидіти благообразний дідок з окулярами на носі і читати український часопис. З цим дідком починається в нас дуже цікава балачка. В сумежному закутку гурток селян палко обговорює діяльність Державної Думи. В другому кінці вагона скупчилась шкільна молодь і веде голосну нараду про те, як прихиляти передплатників на українську періодичну пресу.

Ми були дуже здивовані, коли нічого цього не помітили. Одно тільки було трохи схоже. Перед нами сидів підстаркуватий еврей, обложений оберемками всякого манаття. Але еврей цей часопису не читав.

Увесь час жебунів він собі під ніс, що певне недалеко вже кінець світу, бо за зайцями нема змоги їздити чесному пасажирові. Ми, розуміється, визнали за краще не дуже то прислухатись до того, що жебунить старий, і, згубивши надію завести цікаву балачку, стали дивитись у вікно

Поїзд рушив. Автори прочитаних

наша нація знов найшла саму себе, свій власний центр ваги, найшла, так сказати саму себе і, бачучи, що її загрожує страта самобутности, почала боротися проти поділення її на частини, виявила через те антіпатію до партійності і класової діференціації, те що сказав Маркс про розклад верств сучасного суспільства, певна річ справедливо, але в обмеженій степені.

Ми також складаємо класовий організм, але як через економичні, так, головним чином, і через політичні причини ми не маємо ясних і гострих розграничень в сферах інтересів і стремлінь, бо самі протилежні елементи сполучаються необхідністю загальної боротьби. В нас над усіми почуттями і принціпами панує патріотизм, бажання і необхідність удержати самобутність. Про це не приходиться турбуватись самостійним і незалежним націям, і через це вони можуть роспадатись на складні частини. При сучасних умовах в нас неможливі—ні буржуазна, ні селянська, ні навіть робоча партія без загально-національної основи. Велика більшість громадянства захищає перш усього польский дух (polskość). Це кардинальний пункт віри, надії й любови...“

Оцей то польський дух (polskość), як шило з мішка, вилазить усюди в спірних питаннях між українцями і поляками. Возьмім хоч би український університет—питання, що торкається однаково, як галичан-українців, так і російських українців. Попередимо читача, що ми спеціально не вишукували того духу, а беремо кожне ліпше число якої нібудь польської газети. От вам увага „Ради“ на витяг з „Kurjera Polskiego“, який правдиво собі уявляє польсько-українські відносини у Галичині. Не послідовно тільки з боку „К. Р.“, визнавши „слушність українських домагань“, все-таки обвинувачувати українців в небажанні дійти до порозуміння, виключно за те, що українці *не одмовляються од тих домагань* (підкр. Ю. Б.).

„Kurjer Poranny“ *) одна з лівіших газет вшехпольський „Kurjer Warszawski“ **), не гидують в своїм незадовольненю українською політикою університетською справою згадувати про берлінські марки. „Gazeta Warszawska“ друкує допис з Відня і дивується завзяттю українських послів в досягненню своїх домагань, навіть більше—радить брати приклад з українців, а між тим додає, що українці усе це роблять, щоб нашкодить полякам, а не для досягнення своєї необхідної потреби. „Słowo“ ***), орган реальної політики, каже, що австрійський уряд стоїть через те на боці українців, що зовнішня політика того потрібує, щоб коштом поляків задовольнити дуже вже великі вимоги українців. Той самий „Swiat“, що умістив досить правдиву статтю про Львів, не може признати, що це старовинне українське місто бо він, бач, був зруйнований, так ніби через те і перестав бути українським. І коли „Swiat“ говорить, що українців у Львові всього 19%, то „Tygod. Ilustr.“ № 7, уміщує розмову з відомим Гломбінським, який каже, що українців у Львові є тільки 10%. Таких і ще кращих прикладів можна б було наводити без кінця.

І як би хотів собі з польської преси уявити дійсний стан річей по українському питанню, то скоріше можна голову зламати, ніж добитись чогось правдивого; кожний орган, кожна партія по своєму освітлює; иноді навіть подасть щось подібне до правди,—але закінчить тоді так, як от ми вище наводили, не підшукуючи спеціальних „мѣстечекъ“, бо не знати скільки-б прийшлось тоді робити виписок. А торкніться ви питання про територію України, то тут найдете ще більшу одностайність в думках. Про це вже не раз писалося в „Раді“. Тут польські „kresy“ на кожнім місці. От хоч би недавно. Розпочались дебати в справі порозуміння росіян з поляками на сторінках „Новаго Времени“ і „Gazety Warszawskiej“, котра каже, що поляки не можуть допустити, щоб росіяне у цій справі ігнорували потреби польського елементу на „kresach“.

Більша частина тих „kresів“ лежить на українській території, але „G. W.“ і не думає згадувати, що про це треба говорити не з росіянами, а з тубольцями цього краю.

Українцям треба бути свідомими того, як дивляться на них поляки і як трактують їх потреби. Ми-ж тоді тільки зможемо оборонити свої потреби і права, коли ясно знатимемо погляди і бажання поляків. Правда, ще не наспів той час, коли ми станемо перед ними. Уявіть собі, що ми маємо у Думі свою громаду, як це було у першій і другій, чи не виникло б відповідних дебатів по холмській справі між нашими послами і польськими? А як би наші земства складались з свідомих українців, невжеж вони не звернули-б уваги на ту роботу, от хоч подільського польського рільничого т-ва?

Одним словом нам і тепер доводиться зустрічатися усюди з поляками, а особливо на правобережній Україні, а коли ми наберемо сили і наше національне життя розільється по усіх парослях, тоді ми наочно це побачимо. Скілько нашої молоді учиться у Варшаві і за чотирі-пьять років вона моглаб вивчити польський народ, знати його кращі прикмети, його хиби, зрозуміти його дух і потреби. І не тілько практичні завдання це вивчення може мати, а цілком теоретичні. Історія польського національного руху дає багато цікавих фактів і виводів, котрі можуть пригодиться українцям. Коли ми придивимося до тих відносин і міркувань в справі порозуміння між росіянами і поляками, поляками і українцями, то побачимо, що між цими народами національна ворожнеча повна усяких упереджень і закидів. Бо тут у Росії польське серце накипіло від утисків уряду, а в Галичині українське—від польських. На російські Україні ще цього немає. і щоб ворожнечі і не було, варт знати і студіювати життя поляків, як це робить Л. Василевський у відношенню до нас.

Ю. Б.

*) № 360, 1912 р.
**) № 7, 1912 р.
***) № 28.

З газет та журналів.

*** Стаття „Вѣстника Финансовъ“ про податковий тягар у Росії й головніших державах Європи, з приводу якої у нас була надрукована стаття „Фальшована статистика“, знайшла живий відгук і в російській пресі. Як того й можна було сподіватись, урядова преса взяла автора тої статті д. Куна під свою високу оборону. „Торгово-Пром. Газета“, подавши головні посилки д. Куна, прийшла до висновку, що, наперекір загальнопоширеному переконанню,—

> російські податки не являются надмірно високими в порівнянні з західними країнами.

Так саме приєдналась до висновків офіціального органу „приватна“ „Росія“, яка пише:

> Коли б навіть дослід показав, що людність Росії здатна платити податки далеко менше від людности инших країн, то все-ж ріжниця між цими двома низками чисел була б неодмінно на користь Росії, бо Росія тепер у періоді енергійного живого розвитку, коли економичний добробут країни зростає далеко швидче, ніж зростають податки. На Заході ж податки мимоволі зростають швидче від економичного добробуту.

І з цього газета робить висновок що

> ми маємо право цілком спокійно дивитись на будучність.

Далеко не так оптимістично оцінюють наше становище незалежні газети. „Новое Время“ загалом далеке від радикалізму, цим разом слушно зазначає, що

> цілком не звертається уваги на те джерело, з якого черпаються податки. Коли ж звернути на це увагу, то виясниться, що у нас податки беруть більше 18½ проц. прибутку, тоді як в Англії, де податки найвищі, на них іде тільки 16 проц. прибутку, себ-то менше ніж у нас, не кажучи вже про те, що в Англії зовсім инша податкова система, яка охоплює, дякуючи заможности країни, більш заможні круги.

Повстає проти висновків „Вѣстн. Фин.“ і центральний орган російських промисловців „Промышленность и Торговля“, який пише:

> Становище російської людности дуже тяжке, а тому питання про вагу податкового тягара краще не торкатись. У заможній країні, коли й беруть по 48 з половиною карб. на рік з душі, є за те змога і заробити, та й надбані капітали тут існують... А в убогій країні ¾ людности можуть дати країні дуже мало, бо сами стільки ж заробляють, коли ж решта платить, то про легкість податкового тягара говорити не приходиться.

Добру одповідь офіціальному органові дали й „Русск. Вѣдомости“. В статті „Торопливый оптимизмъ“ газета пише:

> Коли взяти на увагу неоднаковий рівень заможности людности в Росії й на Заході, потім неоднакові структури податкових систем і, нарешті, специфічні властивости російського посередного оподаткування предметів першої необхідности, то становище російського платільщика податків покажеться далеко не таким втішним, як це може на перший погляд показатись з чисел д. Куна.

Для кого ж, у такім разі, писав „Вѣстникъ Финансовъ“ свою апологію російської податкової сістеми? Невже тільки для самого себе та для инших урядових органів? Не варто отже було й трудитися.

По Росії.

— **Боротьба з хуліганством.** К.-д. фракція вносить негайне запитання про незакономірність циркуляру міністра внутрішніх справ про боротьбу з вулишним хуліганством адміністративними карами.

На підставі цього циркуляру видано вже відповідні обовязкові постанови петербурзьким та московським градоначальниками та де-якими губернаторами

Всі ці постанови видано на підставі „Положенія“ про збільшену охорону.

На думку інтерпелянтів боротися з вулишним хуліганством треба судовими репресіями, а не через вживання збільшеної охорони, що істнує, буцім то, для боротьби з крамолою.

Негайність запитання оборонятиме В. А. Маклаков, що першим його підписав.

— **Науковий винахід.** „Освѣдом. Бюро“ подає таку звістку: „Доктор гейдельбергського університету Чахотін, що працює при фізіологичній лабораторії академії наук, знайшов спосіб руйнування окремих частин живої клітинки микроскопично до 5-ти микронів і менш в діаметрі ультрафіолетовим промінням.

З допомогою свого винаходу Чахотін має надію розвязати питання про значіння „кліточного ядра“ для наслідственности.

Міністерство народньої освіти, з прохання академії наук, дало Чахотінові права користуватись до 1-го іюля цього року одним з робочих столів неаполітанської станції, які содержуються на кошти російського уряду. (Р. В.).

— **Ліга рівноправія женщин.** В лізі рівноправія женщин у Петербурзі відбулось бучне загальне зібрання.

Частина членів ліги нещодавно подала заяву про те, щоб було скликано екстренне загальне зібрання.

Зважаючи на те, що рада ліги цієї вимоги не задовольнила, автори заяви прийшли на чергове зібрання і почали обвинувачувати раду ліги в усяких незакономірних вчинках. Предсідателька і де-які члени ради почали оборонятись. Счинився страшенний гармидер. До порядку дня так і не доведось перейти.

— **Лівіють..** Є чутка, що Коковцов став на чолі урядової партії, що бажає встановлення гарних відносин з Думою.

Міністри—внутрішніх справ Маклаков, доріг Рухлов та Кассо і головноуправляющий хліборобством Кривошеїн—стали в опозіцію до Коковцова.

Щегловітов підтримує Коковцова, особливо після того, як почали ширитись чутки про його одставку.

Бюрократи зазначають, між иншим, що Щегловітов так „полівів“, що почав боротися проти впливу дворцового коменданта Дедюліна та придворних сфер, що вимагали припинення роспочатого вже над бувш. нижегородським губернатором Хвостовим слідства. (О. Н.).

— **Залізнодорожні порядки.** Цілком виняткова по своїх обставинах відбулась цими днями подія на ст. „Нижній-Новгород“, москов.-казанської залізниці.

На запасній колії випадково було знайдено вагон-теплушку з мерзлими померанцями та цитринами. Тут же в вагоні знайшли й труп.

Почалось слідство: відкіля цей вагон і кому він адресований.

Виявилось, що вагон прибув з Новоросійську в Н.-Новгород на імя якогось Упанова Сардачьянца. В вагоні їхав проводник Є. Карапетов, який повинен був топити вагон.

В Ниж.-Новгороді вагон простояв на запасній колії 10 день.

Де замерз проводник вагона—чи в дорозі, чи на стоянці—вияснить слідство.

Варт зазначити, що власник грузу що-дня запитував контору станції про становище свого грузу, але йому щоразу одповідали, що вагон ще не прийшов.

— **„Храм поцілунків“.** Дику історію оповідає газета „Бѣлосточанинъ“.

Білостоцький „монд“ з нудьги—пише ця газета,—заснував „храм поцілунків“.

Одною з його умов є одсутність чоловіків.

Брати участь у ньому мають право тільки дами і їхні кавалери.

Починається така церемонія, звичайно, після вечері, в гостиній, де присутні вибірають „великого майстра“, для завідування церемонією, яка одбувається далі в будуарі „храмі Афродіти“.

Жрицями „храма“ є усі дами, по черзі. До кожної заходить мужчина на 4 хвилини.

В кінці церемонії усі присутні збіраються і „великий майстер“ оголошує засідання „суда“ одкритим.

Хто одержав найбільше поцілунків, того засуджують до смерти через отруїння.

Йому підносять велику шклянку коньяку, яку цей герой повинен випити одним духом.

Цим церемонія й кінчається.

— **Всякі звістки.** Депутат Маліновський, соц.-дем., каже, що за ним неодступно, всюди, куди б він не йшов, ходить шпик з ломакою-стільцем і, коли депутат заходить в якесь помешкання, шпик спокійно сідає собі коло воріт, або проти входу, піджидаючи депутата,

— В Варнавині, костромської губ., учителям і вчителькам городських шкіл вже два місяці не видають жалування.

Де-які з них живуть в кредіт, а де-які прямо голодують.

— 3-го марта в Петербурзі одкриється зїзд дворян.

На чергу поставлено такі питання: про умови придбання потомственнаго дворянства, про боротьбу з хуліганством, про друк і т. инш.

— Амністіруються усі літературні справи Минського і де-які справи Амфітеатрова.

Одержали амністію також: редактор-видавець „Знанія“ Пятницький, Арцибашев, депутат Нікольський; припиняються справи: Колонтая і видавця „Прометея“ Михайлова.

По справі „Дашнакцутюна“ амністіруеться тільки приват-доцент Завріев і редактор „Дашнакцутюна“ Сааков.

Визволено з тюрми три редактора „Звѣзды“, два „Невской Звѣзды“ і три „Правды“.

Другодумцям Салтикову, Жиденеву, Ломтатидзе та Церетелі, зважаючи на те, що вони сидять в звичайних тюрмах, доведеться одсидіти додаткових 2½ роки.

нами подорожів почували гострий біль в грудях в той мент, коли поїзд вирушав з станції. Жаль їм було города, який вони хоч не надовго покидали, жаль було близьких... Признаємось, потягло й нас за серце: стало нам жаль зоставленого по дурному коша.

—Сяке, таке шуплаття—думали ми, а воно й того на дорозі не знайдеш... Здалось би...

Город зостався далеко ззаду. Блиснув на сонці вкритий снігом степ... Промайнуло село з низкою млинів... обсмикана кругом скирта сіна... якийсь зачучвірілий лісок—і перед нашими очима снігом втушкована, скута холодними північними вітрами спала тяжким сном безмежна Україна-Земля... Спала, щоб спочити к весні і приготуватись для нового життя. А весною хто заступить їй ясне, гаряче сонце?.. Хто переможе непереможні молекулярні сили її?.. Ніхто!

Нам вчувається рев каламутних вод весняних, що не мають собі ні впину, ні припину, змиваючи всяку нечисть з чола нашої землі. Ми бачимо буйну зелену траву, що, густо засіявшись на оновлених степах, витягається вгору, до сонця. Між нею роскішні квіти кадять чарівними пахощами, а високо вгорі жайворінки співають Богові хвалу...

Обнялися ми з красунею-мрією і полетіли в царство спомиків... Моргнула мрія чорними бровами, і встали перед нами старі, старі картини...

Нас мають оддавати в сельську школу. Свитину нам пошили з якогось архаїчного сіряка. Найстаріші члени нашої семьї не памьятали, коли шився цей сіряк, хто в йому парубкував і коли згубилася од його відлога. Були, правда, певні відомости, що ще за панського права цей сіряк вдягали вже тільки в найпаскуднішу погоду. Не зважаючи на все це сукно було ще дебеле, як ремінь. В цій то одежині й почали ми здобувать освіту.

Приведено нас в школу в день святих Акиндина й Пигасія. Вмремо, не забудемо, бо коли ми з дідом вступили в хату, молоденька вчителька, закутана у великий волохатий платок, сиділа за столом і читала в голос житіє цих двох праведників. В школі гуло, як в улику. Поздоровкавшись, стали ми в кочергах. Учителька перестала читати, покликала до столу і, погомонівши з дідом, записала нас в якусь книгу, а потім звеліла сісти десь на задню лаву. Прощаючись, дід просили панночку бити нас батьківською рукою, коли ми пустуватимем і будемо неслухьяні.

Налагодились ми були слухать, але незабаром побачили, що з слухання цього не буде ладу. Читалось не по нашому, школярі гули, а тут ще й слухать почали десь з середини. Ми позіхнули раз, вдруге... Чуємо сусіда наш штовхає під бік.

— Як тебе звуть?—питає він пошепки.

— А тебе як?..

— Мене Грицько Зуб.

Тоді й ми назвались.

— Хочеш, я тобі роскажу казки?—знов заводить розмову Зуб.

— Хочу.

— А якої ж тобі росказать?

— Роскажи якої знаєш.

— Я знаю багато казок. Чув про Жеретію?..

— Ні не чув.

— То от слухай.

Зуб глянув скоса на вчительку і, приложивши долоню до рота, зашептав

— Була собі раз Жеретія. На снідання варили Жеретії три горшки кулішу, на обід три горшки борщу і три горшки каші. В полудень Жеретія зїдала троє хліба і три шматки сала, а на вечерю знов їй варили три чавуни затірки... Та Жеретії все було мало. Вона ще й вночі вставала і просила їсти...

Признаємось, нас острах взяв од такого феноменального апетіту Жеретії. Острах цей був тим більший, що нам і в голову не вдарило подумати, які завбільшки були ті горшки й чавуни, в котрих варили Жеретії страву. Ми з цікавістю налагодились слухати казку далі, забувши й думати про житіє, яке мелодійним голоском читала вчителька. Але дослухати казку не довелось. Другий Зубів сусіда, Крячко, якому казка про Жеретію певне вспіла остогиднути, бо чув він її, мабуть, не раз і не два, несподівано підвівся й промовив:

— Олено Хведоровно, скажіть що-небудь Зубові, бо ви читаєте, а він мені перебаранча слухать!..

— Зуб, стань на коліна—сказала вчителька.—На парту!—додала вона трохи перегодом.

Зуб почав випростуватись з під парти. Звичним рухом закинув він зразу одну ногу, потім другу і застовбичив над головами своїх товаришів, стоячи навколюшки на парті. Він, здавалось, уважно слухав житіє, повернувши до вчительки своє задеревьяніле обличчя. І найбільший псіхолог у світі, дивлячись на це обличчя, не сказав би, що величезний Зубів чобіт робив з-заду найхитріші маніпуляції, намагаючись вдарить донощика кованим підбором...

Але й донощикові не пощастило того дня: три скарги одразу налійшло на його, що він сістематично випиває чорнило в товаришів. Злочинство це було настільки неймовірне, що вчителька, перше, ніж вигадати кару за його, визнала потрібним прилюдно обслідувати рот винуватця. І що ж?.. В роті в його було чорно, як на душі в убивці. Кару йому призначено люту. Сторож Петро три дні зряду мав одбірати в його торбу з салом і хлібом, вертаючи її тільки по заході сонця, коли Крячко і мав право іти з школи додому. Крячко на здивування героїчно переніс цю кару. Всі три дні цілими приносив він додому взяті з собою харчі, живучи виключно тією мискою борщу чи иншої страви, якою знишка поштувала його жаліслива Петрова жінка..

Потяглися для нас дні за днями, тижні за тижнями. Чого нас навчали в школі й як—не памьятаємо. А от товариші по школі наче живі стоять перед очима. От Гамалія... Товстенький, червоновиденький... Жив він десь далеко на хуторі і кожного дня вирушав в школу рано вдосвіта. Коли йняти віри Гамалії, то через таку далеку дорогу він що-зіми збивав сім пар витяжок і сім пар пришвів до них... Мав він великий хист кожного дня знаходити що-небудь: підкову од чобота, ножик, гудзик од панської чи жидівської одежини, пачку сірників, копійку... Раз знайшов люльку. В кешенях його завше було повно знайдених речей. Але незабаром школяри стали помічати між цими речами і своє власне добро: пера, клаптики карандашів і инш. Зовсім же похитнулось довірря до Гамалії після того, як виявилось, що найголовніша найда—люлька—не була чесною найдою.

Несподівано до школи прийшов Гамаліїн дід скаржитись на онука, який вкрав у його люльку і калитку з тютюном, щоб курінням розважати себе по дорозі з школи і до школи, тоді, коли він, старий, прожучившись три дні, мусив робити собі люльку з бузини. Учителька одняла в хлопця люльку, витрусила за халявою в його величезну юхтову калитку і все це вернула дідові. Самого ж Гамалію поставила навколюшки на гречку. Гречки заохотився принести Пилип Вертогуз, який жив поруч з школою.

Одбувши кару, Гамалія тяжко попобив Вертогуза і після цього впав в глибоку іпохондрію. Фортуна повернулась до його спиною. Довго він нічого не знаходив, і вже аж к весні пощастило йому знайти величезний ріжок з табакою. Прийшовши, мабуть, до думки, що з людьми треба вміти жить, Гамалія першого ж дня оповістив цей ріжок громадською власністю. Кожен з школярів, коли тільки заманеться, міг приходити і нюхати до скочу. З того часу на всих перемінках од чхання ходили ходором стіни нашої вбогої школи, бо нюхали всі од найменшого до найбільшого. І вже не знаємо, яка доля спіткала цей cornus publicus.

Де ти подівся чорноголовий, витришкуватий Ларіон Стеценко?.. Куди то ти приложив свої знання, які з таким завзяттям, з такою упертістю здобував у сельській школі вісім чи девьять років підряд?.. Учительки перемінялись що-року, що-року перекочовувала школа з однієї хати в другу, а ти все був беззмінним, безнадійним учнем другої групи, уявляючи з себе ходячий повний збірник шкільних традицій. Чи хоч тепер ти знаєш, де треба писати твердий знак, чи вкінці слова Ларіон, чи в кінці слова Стеценко?.. Памьятаєш, скільки мук і сорому завдало тобі це питання, коли ти росписувався, що одержав свідоцтво про скінчення школи?.. Увесь мокрий, наче тільки що збив півкопи жита, положивши перо, яке підневідило тебе в таку тяжку хвилину.

Де ти?.. Де ви всі непереможні потайні молекулярні сили України-Землі?..

Розгубились ми в житті, як малі діти на ярмарку...

Стало на весні. Зробилось тепло. Ми ледві тягали свою свитину, тим паче, що до школи був не близький світ. І от на семейній нараді нас визнано було достойними нової чумарки. Через кілька днів набрали дід краму, як тепер памьятаємо, камлоту. Тепер немає вже такого краму! Про кравця й говорити довго не прийшлось. Всима голосами, крім нашого, молодих, новомодних кравців було забраковано: там, мовляв, уджигне, там уджигне, і буде хлопець схожий не на хлопця, а на чаплю. Шить чумарку покликали дід свого товариша по парубкуванню—низенького, лисенького дідка з сергою в усі. Дідок цей знав не тільки кравецтво: він шив чоботи, робив вози, вишіптував переполох, чинив линтварі, щепив щепи, знав заговори од чужих бжіл і инш. Яко кравець, мірки з своїх клієнтів він ніколи не знімав, бо був прінціпіальним прихильником того, що треба шити на зріст. Не знімав він мірки й з нас. Тільки вишину змірив деревьяним аршином, та й то не в інтересах чумарки, а більше з цікавости.

Через тиждень чи що чумарка була готова. Як і треба було сподіватись, на примірку нас ні разу не покликано, через це, не зважаючи на ввесь наш ентузіазм, ми все ж помітили, що принесена одежина більше скидалася на підрясник, ніж на чумарку. Помітив це й лисенький дідок, бо коли ми вдяглися, він цмокнув язиком і сказав:

— В отакій чумарці не сором і на криласі почитать!..

Умови, на яких передано нам обнову, були тяжкі й невигідні для нас. Ми зобовьязувались до віку почитати й шанувати всих своїх родичів близьких і далеких і при лихій годині догодовувати до смерти кожного з них. Ми урочисто обіцялись, йдучи з школи, обходити всі сковзанки, які тільки є на селі. Ми зарікались раз на завше курити не тільки тютюн, а навіть клоччя, ганчірку і инші горючі матеріали...

Довелося запродатись. Одно тільки й тішило нас, це те, що в умовах нічого не згадувалось про нюхання табаки. Зоставалась надія надолужити хоч на цьому.

Росли, росли ми, та так і не виросли з цієї чумарки. Чумарка тричі міняла колір, але не рвалась і не порлась. Подалися ми по світах шукати щастя-долі, і почала вона перехо-

Професора Коломійцева, засудженого за передачу нелегальної літератури, визволено з тюрми.

По Україні.

У Київі

Клуб „Родина“. Сьогодня спектакль-мініатюр. Виставлено буде: 1) „Магомет та Айста“; 2) „Література“—Шніцлера; 3) „Циганський табор“—інсценовані циганські пісні. Вхід: члени, постійні гості і учні—50 коп., не учні 60 коп.

Нагороди на птичній виставці. На птичій виставці, що одбувається тепер у Київі, товариству „Зоотехникъ“ за всю птицю присуджено велику золоту медаль. За водяну птицю, качок і гусей, призначено приз (срібний сервіз)

За трусиків (кроликів) присуджено велику срібну медаль.

Лекція Анатолія Дурова. Незабаром відомий клоун Анатолій Дуров прочитає в Київі лекцію—„О смѣхѣ и жрецахъ смѣха“.

Прохання про субсідію для газети. Редактор газети „Радомыслянинъ“ Фельдман звернувся до радомисльської городської думи з проханням про видачу йому на видання газети щорічної субсідії в розмірі 300 карб.

Заборона розваг. Сьогодня останній день розваг, які повинні закінчитись о 12 ч. ночі. Після цього, з приводу великого посту, заборонено з понеділка розваги на тиждень (25 февраля—3 марта).

На Дніпрі. За минулу ніч вода на Дніпрі ще упала на 6 вершків. Лід почав покриватися водою. Увесь лід від гавані відійшов на 17 саж.

Згвалтування дівчини. Житель Предмостної Слобідки Федір Литвинов вчора пішов до Київа у гості. Діти з старою прислужницею залишились вдома. Ввечері до дітей прийшов Сергій Литвинов, 18 років, брат Федора, і залишився ночувати. Коли всі полягали спати, Сергій Литвинов згвалтував свою племінницю, 7-літню дівчинку. Сергія Литвинова арештували. На допиті він признався в злочинстві.

Закриття виставки Сьогодня о 6 год вечора закривається 8-ма виставка птиць

Нещасливі випадки на південно-західних залізних дорогах. Коло станції Устинівки, на 16 версті, сторожі знайшли труп невідомої жінки, з одрізаними ногами. В Казятині поїзд наїхав і вбив невідому жінку. В Фастові поїзд № 25 переїхав на смерть П. Коломійцеву, 28 літ. В Жмерінці у Е Карчінської поїзд одрізав ногу. В Бердичові поїзд № 14 одрізав обидві руки А. Хаске лісу. На ст. Бобринській поїзд поранив дуже І. Змієвського На ст. Шпола у робітника І. Жеребинського колеса паровоза одрізали руку і ногу. По дорозі у лікарню робітник помер. На ст. Сміла знайдено труп невідомого чоловіка.

Амністія Всього з 21 февраля з київських тюрем і участків визволено 470 вязнів.

В земстві. В ознаменування ювилею 300-ліття Дома Романових київське губернське земське зібрання зробило постанову заснувати при земських школах 12 ремесничих одділів по одному на повіт. Але, згодом виникло питання, щоб замісць ремесничих одділів одкрити ремесничі майстерні, бо на содержування останніх міністерство може видати субсідію. Для детального розгляду проєкт було передано у шкільну комісію, яка і внесе доклад в цій справі в губернське земське зібрання. Щож торкається грошей на заснування одділів, то про це клопочеться предсідатель київскої губернської земської управи М. А. Суковкин, який тепер у Петербурзі.

Безплатний кінематограф. Як відомо, київська городська управа роздала 20,000 білетів для безплатного кінематографа у критому ринкові. Кінематограф функціонував позавчора, вчора і буде функціонувати ще сьогодня. Всього в критий ринок пускали по 4,200 душ на сеанс.

Вісти з краю.

По селах.

Еміграція селян. В останню зіму багато селян з Поділля переїхало до Америки. Ідуть головним чином не в Аргентину, як було перше, а в Канаду. Переселяються найкращі робітники і через це на Поділлі піднімаються ціни на робочі руки, бо їх стає мало. Через який час, коли робітник обживеться і заробить грошей, він і семью перевозить до себе. Цікаво, що коли приїзжають в гості до семей переселенці, вони росказують про те, що в Канаді краще стоїть народня освіта, що там з повагою ставляться до чоловіка і т. инше. Так, оце недавно один „бувший темний селянин“, що приїхав на Поділля забрати батьків в Канаду, казав, коли батько спитався, „що ж там гарного є“: В Канаді—16 університетів. Сібір—більший за Канаду, а університет тільки один. Коли б Росія була культурніша, селяне не тікали б в Канаду.

Розквіток села. З Чернігівщини, з села Вересоча, повідомляють: Село наше, як хто знав років 3—4 тому, то тепер і не пізнає. Так воно побільшало, змінилося. Тепер у йому буде дворів 500. Вже в нас є дві школи—земська і церковно-парахвіяльна; є товариська крамниця, сельсько-господарське та кредітове товариства. Ці товариства поодкривалися, дякуючи праці добродія Черняка, який багато зробив для наших селян. Вони помагають визволитись людям із економичного лиха, і культурні, духовні потреби стали задовольняти.

Дуже зацікавилася наша молодь оце виставами та освітою. Збіраються гуртами, виучують ролі і знаходять собі добру розвагу та втіху. Не ходять, як було ось недавно, та не кричать по вулицях, а тагідно розмовляють, читають, співають та правди дошукуються, що й як діється в світі божому.

А є ще й у нас одна болячка, котра дуже мулить молодій інтелігенції очі. Це—пьянство. Вже як з ним ни борються—нічого не помагає. Розвелося багатенько людей, які охоту мають до горілочки. Та ми сподіваємось, що наша візьме гору і ми колись виженемо оту бісову монопольку та потайні шинки із нашого села!..

Союз істіно-руських. Наш кореспондент з села Трушок, васильківського повіту (на Київщині), пише: Оце недавно, перед 300-літнім ювилеєм Дому Романових, у нашому селі засновано союз істіно-руських людей. Щоб більше привабить до союзу селян, агітатори обіцювались добуть селянам землю і всякі вільготи. А декого, то силоміць примушували записуваться в союз, бо це, мовляли вони, партія урядова і хто не крамольник, той повинен записаться. Та не довго жили союзники в „умиленіи сердечномъ“: після посвячення прапору виникли суперечки, бо витрачено багато грошей, і де-хто зразу зрікся і союзу і союзників.

Судові справи.

Смертна кара В ночі 20 февраля у Харькові, коло губернської тюрми, виконано присуд окружного суду над Осадчим, якого засудили до кари на смерть за вбивство тюремного надзирателя. Осадчий за своє життя зробив 102 душогубства.

Кара на аграрника. Цими днями чернігівський окружний суд розглянув справу Якима Жира, котрий в 1905 р. з юрбою селян брав участь в аграрних заколотах і руйнував будинки поміщика Корчак-Котовича в чернігівському повіти. Арештовано Жира аж у акмолинській области, куди він переселився на життя. Суд присудив Жира в острог на 2 роки.

Діяльність адміністрації.

Мекленбурцев. Катеринославський губернатор скинув з посади Олександрівського пристава Мекленбургцева, якого обвинувачують за 15 випадків знущання над арештованими та за инші злочинства.

Всякі звістки.

Бійка. В Нижнедніпровську гурт стражників почав битися з робітниками. Стражники стріляли з револьверів і вбили робітника Тихонова.

Нова резіденція Іліодора. В Прилуках (на Полтавщині) росповсюдилась чутка, що брат Іліодора Труфанов, який тепер учителює в пирятинській гімназії, переходить в Прилуки, куди переїзжає до брата і Іліодор.

Самогубство. У Харькові перерізав собі но жемсонні артерії студент київського університету Виноградов и помер.

Розтрата. В одеській таможні викрито велику розтрату грошей помішником бухгалтера Олександровим. Олександров грав в карти і програв більше 150,000 карб. Злочинець втік.

Аероплани. З станцій південно-західних залізниць повідомляють, що там в ночі літають діріжаблі та аероплани. Прилітають вони з Австрії та Румунії.

Вистава. Новочеркаським т—вом „Просвіта“ в станиці Аксай (на Донщині) була упоряджена вистава: йшла драма „Батраки“ і дівертісмент з творів Глібова та Руданського. Збору було коло 82 карб.

На Амурі.

(*Враження*).

На протязі гряниці з Китаєм по всій річці Амур, від Благовіщенська до Хабаровська, лежить скілько таких станиць, як наша Инокентієвська. Заселені всякими виходцями Сібіру ще за Муравйова-Амурського, ці станиці мали на своїй меті бути першими „сторожевыми постами“ від китайців в цій далекій стороні російського царства. Тих перших переселенців сюди уряд заохочував всякими льготами, як от: користуватись землею—скілько око бачить, лісами безкраїми і рибою, якої єсть в Амурі чимало. Ще до того й дано їм звання—амурських козаків. Продивляючись історію заселення цього краю,—бачиш, що не мало лиха витерпіли ці перші „піонери“, й 50-літнє вже життя козаків тут, мало успіло розвить як економичний побут, так і духовий світогляд і ці станиці стоять такими ж обшарпаними, як і десятки років тому... Тільки останні два роки, з початком будування амурської залізниці, трохи заворушилось життя і в станицях. Почали більше обстроюватися, зьявилось більше крамниць, в котрих торгують здебільшого китайці, і козаки, які не служать у війську, мають тепер більше заробітку, ніж раніш.

Минулого літа перебувало чимало робочих тут і з нашої України. Правда, з розмов з селянами, що восени вертались до дому, видно, що вдруге, хто тут побував на залізниці на роботі, то не думає знов сюди їхать: „нехай йому біс,—казали мені,—і намучишся, і наголодаєшся і чортма чого заробиш“...

Залізниця по троху будується, і сподіваються, що за літо, від Благовіщенська до Хабаровська колію буде начерно зготовано. Між служащими залізниці щось немає того товариського єднання, яке повинно бути між людьми, що роблять одну роботу... З „верхів“—інженери та всякі техники люблять „начальствувать“, а менші—всякі щотоводи та агенти—теж і собі кирпу гнуть, а виїздить то й приходиться на близчих до них—всяких табельщиках, конторщиках, не кажучи вже про простих робочих; а „бумажне царство“ входящих та ісходящих, панує не менше якого-небудь заправського „департамента“!.. Потрібно, скажем, перевезти частину грузу із складу в депо, що стоять поруч. Контора складу пише бумагу до другої контори „постройки“, щоб дали коней для цього. А ця контора міститься тут же поруч—двері з дверима. Поки виконають всі „формальності“, то минає день: поки получать бумагу, запишуть, доложать і то ще добре, як агент в ладах з завідуючим складом, на другий день все-таки коні будуть, але в тім то й лихо, що всі ці „начальнички“ в вічній гризні, то буває, вертає бумагу назад через те, що в ній не сказано „имѣю честь“ і т. и. тоді коли всеї роботи—тільки перейти з одних дверей у другі та попросить нарядить на такий то час коні. Одним словом дрібниць—хоч купайся, а це й без того льється отравою в і без того не цікаве життя більш менш культурної людини, в цій країні холоду...

—

На новий рік в місцевій станичній школі гурток українців поставив „Наталку-Полтавку“, яка дуже добре була виконана і зробила велике враження на громаду, що набила школу так, що й дихать трудно було!

Гурток по бажанню громадянства збірається повторить цю виставу. Гроші чистий прибуток—коло сотні рублів—пішли на шкільну бібліотеку-читальню; між иншими журналами випи. сали і „Украинскую жизнь“ з Москви, а теж на 5 р. всяких пьєс з української книгарні. Тепер буде що грать, бо дуже прийшлось до вподоби громаді.

„Бурлака“.

З сучасних настроїв.

Кому масниця, а кому й піст.

(*Монолог п. Родзянко*).

Забувши нуд,
Святкує люд,
А потім до роботи.
А ти сиди
Та мовчки жди,
Що згинеш од нудоти!
Колись було—
І тут гуло,
Валилась вапна з стелі!
Тепер одна
Гудить луна,—
Немає й „вермішелі“...
Хоча-б який
Сякий-такий
Прожектець поганенький,—
Все-б парламент
Ожив на мент
Веселий та раденький.
Зібрали-ж нас
На довгий час
Не теревені править!
Тепера-ж бач—
Хоч сядь та плач,
Ще-ж нас почнуть і славить...
Якийсь лівак,
Ніщо, шарпак
Ще буде й кепкувати:
„Посол за рік
Пролежав бік—
Оце й всі результати!..“
Ох, що й казать!
Знов будем мать
Здобутки невеселі..
Колись було—
Та загуло...
Нема вже й „вермішелі“...

Шершень.

За кордоном.

Бельгійський уряд і виборча реформа.

В останні дні в бельгійських політичних сферах почали говорити про можливість компромиса між урядом і соціалистами в справі виборчої реформи, а разом з цим і про можливість уникнути загального страйку.

Міністр президент приймав 15 февраля бургомистрів і цілу годину вів з ними розмову. Про що велась розмова невідомо, бо обидві сторони обовьязались про це мовчати. Цими днями має бути друга нарада з бургомистрами і це вважають за бажання уряду знайти грунт для компромісу.

До цього і відомий вітакок бельгійських робітників, Вандервельд, заявив цими днями, що самої звичайної обіцянки уряду внести обміркування питання про виборчу реформу на денний порядок, було б досить для того, щоб робітники залишили приготування до страйку.

Змова проти молодотурецького уряду.

Костянтинопольські телеграми повідомляють про змову проти молодотурецького уряду. Лутфі-бей, писарь принця Сабах Еддина, як виявилось, був організатором змови. Головним виконавцем мав бути відомий полковник Садик-бей, що влітку був головою военної ліги.

дити од старшого до меншого...

Минуло багато років. Щоки й чоло нам поорали негоди життьові. Почав рідіти густий чуб.

І от довелося нам побувати в рідному гнізді. А там були вже молоді птахи. Давно помер лисенький дідок, але пошита ним камлотова чумарка була ціла. І риднули ми плакать над цією засмальцьованою ганчіркою...

Міцно, ой міцно шили наші діди!

Мрі наші перебив кондуктор, який просив нас іти спати в перший клас. Там, в роскошах, ми так міцно спали, що несчулись, коли й до Москви доїхали.

Приїхавши до Москви, ми перше знайшли собі притулок, а потім, не гаючи й хвилинки, побігли дивитись на Царь-Колокол, про який ще змалку наслухались. Прибігли, глянули і тільки головою покивали:

— Минулося твоє!—подумали ми, дивлячись на величезну щербину. Може коли й голосно гув оцей велетень, але тепер одно тільки можна сказати: треба лити нового дзвона.

Після цього пішли тинятись по инших місцях, дивитись на инші дива, але нігде ніщо не здивувало нас; по дурному тільки ноги били. Здивувались ми вже аж ввечері, коли, ледві живі од втоми, прийшли з мандрів додому і впали на постіль. Здивувало нас не що инше, як московські блощиці. Нігде на Украйні, навіть в поліцейських участках, немає такого страхіття. Окремі екземпляри досягали прямо неймовірних розмірів. Про нахабство й лютість цієї худоби нема вже що й говорити. Цілу ніч прокріпили, не спавши. А вранці побігли за порадою в аптеку.

— Чи немає в вас якого небудь засобу од блощиць?—спитали ми аптекаря.

— Як то нема!—одказав він.—Єсть скілька радикальних засобів, якими в один день можна винищити цю паскудну тварину...

— Наприклад?..

— Та от хоч би „антіклопін“ професора Мейера. Попирскайте ним на-ніч в кімнаті і сміливо лягайте спать. Цим патентованим засобом винищите ви не тільки блощиць, а й иншу нечисть, коли вона в вас єсть: тарганів, стоніг, прусаків і бліх...

Схопивши „антіклопін“, ми не побігли, а на крилах полетіли додому. А дома, не діждавшись вечора, поприскали в кімнаті купленими ліками. Наслідки цієї операції виявились не більше, як через півгодини і були вони, правду кажучи, трохи несподівані. В сумежній з нашою кімнаті жив якийсь німець.

Для втіхи держав він двох маленьких трусиків. І от обидва ці трусики подохли, впавши жертвою „антіклопіну“ професора Мейера.

Далі почав кородитись на голову й на серце німець.

Ми припинили бризкання, бо думали так: коли „антіклопін“ звалив з ніг трусиків, коли дебелий німець стоїть од його на Божій дорозі, то невже таки зосталась живою хоч одна блощиця?..

Але незабаром ми побачили, що так може думати тільки людина, яка не знає гаразд московських блощиць.

Спать ми лягли рано, бо хотіли наздогнати те, що втеряли минулої ночі. Лягли в постіль спокійно, з довірям, як радив аптекарь..

Не вспіли ми й очей сплющити, як за ухом в нас наче хто голкою шпортнув. Не ймучи собі віри, ми все ж намагались заснути, але тут раптом взяло на голки все наше тіло. Ми з прокльонами стрибнули з постелі, засвітили світло, і жах пройняв всю нашу істоту, на лобі виступив холодний піт. Нечисть мобілізувала всі свої сили. Було це, певне, всенароднє ополчення, щоб помститись нам за вживання убійчої німецької вигадки.

Розуміється, що після цього про сон нічого було й думати. Вдяглись ми і вийшли на улицю. Мороз. Десь високо стирчять неприязні холодні зорі. Куди дітись?...

Ах, як ми зненавиділи тоді цей брудний, напівазіятський город!..

Майорський.

Український театр.

(*Сезон 1912—1913 р.р.*).

„Оглядаючись навкруги,—пише в своїй праці про театр д. М. Вороний,—на те море українських труп, що заповнюють всю площу України і хвилями переливаються геть геть по за межі її, сумно стає на душі за рідне мистецтво, за національну ідею, що в тих кочових ордах спотворюються, нівечаться або й виставляються на глум та публіку темній, зденаціоналізованій юрбі“. Не поділяючи цілком цього ультра-песімістичного погляду автора на роль тих „кочових орд“, ми все-таки повинні згодитись, що в самій основі своїй така думка має багато тієї гіркої правди, од якої не заховаєшся й не втічеш, якої не підсолодиш ніякими ілюзіями і хоч-не хоч прийдеш зрештою до висновку, що справа українського театру взагалі стоїть прекепсько. Та безперечна користь, яку, що-б там не говорено було, все-таки дають і ті „кочові орди“, ознайомлюючи людність глухих, далеких закутків не тільки ж з драмованим сміттям, а й з путніми зразками української драматичної творчости,—та, кажу, користь тільки підкреслює безпорадність становища, бо повстає вона незалежно од бажань тих здебільшого випадкових жерців Мельпомени і, несвідомо слугуючи рідній ідеї, виходить із завдань, що нічого спільного не тільки з національною, а ніякою ідеєю не мають І хто ж із найсуворіших критиків нашого театру (а їх було чимало таки) скаже після цього, що д. М. Вороний помилявся, зазначаючи в своїй книжці про театр: „в данний момент лишилась тільки одна трупа, з якою можна рахуватись, як з ідейною—це трупа, на чолі якої стоїть вельми залужений керманич її М Садовський“?.. Тому й зрозуміла цілком та увага, те замилування, те сердечне відношення, з якими завше українське громадянство навіть по-за межами Київа ставиться до театру М. Садовського; зрозумілі також і ті ідейні вимоги, що ставляться йому, й великі сподіванки, що покладаються на нього. Про театр цей пишуть, говорять (часом лають—це теж одна із ознак популярности), ним цікавляться й що-року й у пресі й у розмовах підводять баланси його здобуткам, як у сфері театрального мистецтва, так і в сфері поширення української ідеї.

24 го февраля виставою відомої трагедії „*Гетьман Дорошенко*“ трупа М. Садовського закінчує другий зімовий сезон у Троїцькім Народнім Домі, і це дає нагоду вислозити де-які думки про її працю, умовини, в яких тая праця проходила, а також про здобутки цієї праці на ниві українського театрального мистецтва.

Не можна сказати, щоб сезон роспочався добрими ознаками. Насамперед варто згадати, що город не подбав навіть про таку річ, як вчасне забруковання вулиці перед театром, і перші місяці сезону численним одвідувачам українського театру доводилось, як то кажуть, брати театр штурмом, рискуючи під темні осінні непогожі вечори позбутись не тільки ніг, а й життя в страшних шанцях та „загражденіях“, понакопуваних і споружених навколо Народнього Дому. Крім цієї „новини сезону“, велику увагу публіки зверта ла на себе ще одна „зручність“, що лишилася в спадщину од попереднього сезону: це ті страшенні протяги („сквозняки“), що, завдяки чудовому росположенню театральних заль та якихось инших помешкань Народнього Дому, завше під час вистав і репетицій вільно гуляли всюди: в театрі просто таки немає місця, де б можна було перестоять в антрактах без шкоди для здоровья. Коли до всього цього та додати ще розміщення під самим театром троїцьких базарних яток, а з другого боку—церкового балагану Труцці (тепер нема) і те, що частину Народнього Дому віддано під салдацький постой, то картина зовнішніх „зручностей“, яких довелося зазнати українському театрові, буде більш-менш повною. Вона яскраво показує відношення київських „батьків міста“ до українського театру й їхнє піклування про інтереси й вигоди київських городян. Я не згадую про безліч усяких дрібниць того самого походження, що, нервуючи керманичів театру, перешкоджають їм провадити спокійно великої ваги справу; досить і зазначених недоладностей, щоб зрозуміти, яково було працювати в такій „блискучій“ обстанові. Але величезна настерність та запопадливість, любов до рідної, дорогої справи перемогла все, і український театр вийшов з тяжкого іспиту блискучим переможцем, закінчивши сезон краще торішнього й показавши тим, що ним завойовано нові численні кадри прихильників.

Перед початком зімового сезону в труппі М. Садовського сталися де-які зміни, що збагатили труппу значними художніми силами. Замісць старого капельмейстра оркестру д. Елінека, було закликано молоду талановиту й енергійну людину—д. Кошиця, що за короткий час встиг реорганізувати постановку музичної частини театральних вистав. Те саме зробив в декоративній частині закликаний на місце художника Дякова відомий художник д. Бурачок. І українська й російська преса завше відзначали здобутки артистичної праці цих двох майстрів, відзначали їх художній смак, талановитість виконання й широке знання сфери їхньої творчости.

В початку сезона труппу лишила талановита співачка, д. Петляш, на місце якої закликано д. Литвиненко, що допіру скінчила тоді школу співу. Така зміна трохи загаяла постановку в театрі опер; але на протязі сезону молода талановита співачка, варта своєї попередниці багатими художніми здібностями, з честю вийшла з вельми складного становища, давши змогу театрові виставити і в цім сезоні всі опери минулого. Щоб закінчити замітку про музичний бік вистав українського театру, зазначимо ще прекрасну постановку чоловічого хору; жіночий хор труппи значно слабіший; на це, безперечно, в свій час буде звернено увагу і потрібними змінами в складі хору його буде доведено до належної висоти. Решта співочих сил лишилася без одмін: прихильники української музики й співу знову мали втіху слухати високохудожнє виконання д.д. Чорноморця, Бутовського, Івлева й инш. Виступало кілька дебютантів з більшим або меншим успіхом, посвідчивши тим перед громадянством зріст молодих артистичних сил української сцени.

Обернімося тепера до драми.

Українському театрові, як відомо, завше ставиться докір у свідомому нехтуванні не тільки европейського репертуару, а й тих нечисленних здобутків у сфері нової драматичної творчости, які маємо вже тепера. Коли виходитимемо в своїх міркуваннях з погляду чисто ідейного, дивлячись на театр не як на підприємство все-таки, що у великій мірі залежить матеріяльно од мінливих смаків і вимог сучасної публіки, а як на величній храм справжнього мистецтва, то безперечно знайдемо в тих докорах та наріканнях чимало справедливого. Але зробитись священним храмом чистого

В заарештованих поліцією прокламаціях говориться про необхідність скинуть учасний кабінет і призначити новий, що перевів би в життя ідею децентралізації. В особливому спискові вказані й прізвища міністрів, що мали заступити сучасних. Міністерство внутрішніх справ малось на думці передати бувшому камергерові султана Решид-бею, що спеціально для цього повернувся з Парижу, куди він втік після відомих подій в Порті.

Виявить змову вдалось дякуючи незвичайному рухові біля тіпографії одного грека. Коли стали доглядати за тією тіпографією, то вдалось арештувать двох увших офицерів, що виходили з тіпографії з прокламаціями.

Один з них і розповів поліції всі подробиці змови.

В плани змовців входили і заміри з бомбами. Населення Костянтинополя нахилити до себе вони збірались перспективою здобути од держав 50 милійонів фунтів (за нейтралізацію Адріанополя) і забезпечення Європою миру на протязі 30 років.

Є відомости, що змовці мали на метскинуть не тільки уряд, але й султана а замісць нього наставити султаном принця Вахид-Еддіна.

В змові брало участь багацько офицерів, що склали новий „комітет національної оборони і реформ", (замісць молодотурецького „комітету національної оборони").

По відомостях „Таніна", змовники мали на думці виконать свій замір зараз же після того, як стане відомим, що болгари взяли Галліполі. Де які газети запевняють, що сігналом мала бути згода уряду оддати Адріанополь болгарам.

Комендант Костянтинополя заявляє в газетах, що виявлена змова не варта тої уваги, що їй присвячує громадянство. Та проте, урядом вжито самих енергійних заходів до розшукання змовників, і коли досі їх заарештовано тільки шість, так тільки тому, що решта вспіла втекти.

В Мексиці.

В Мексиці, після вбивства Мадеро, президентом став генерал Гуерто, що за свою жорстокість вже зветься „залізною рукою".

Новий уряд, очевидно, вирішив не милувать нікого, хто стоїть до нього в опозиції. Як на приклад, можна вказати на те, що, в Техасі було розстріляно 85 офицерів федерального війська—бувших прихильників вбитого Мадеро,—після того, коли останні одмовились визнати новий уряд.

Офицерам було предложено: або стати на бік тимчасового уряду, або вмерти,—вони згодились на останнє і були озстріляні один за другим. Телеграма, сповіщаючи про це додає, що всі вони одмовились завьязати очі і вмірали з словами: „Нехай живе Мексика!".

По останнім відомостям із Нью-Іорка, військо Гуерто розстріляло другого брата президента Мадеро, Еміліо, що думав зробити повстання на своїй отчині, в городі Коахила. Там же, коло Монтерея, розстріляно і дядька Мадеро.

Першим ділом Гуерта були нагороди своїм прихильникам.

Уряд заявляє, що його визнають всі штати, виключаючи три південно-східних, і що всюди панує спокій. Але це не цілком відповідає дійсності. З де-якими штатами ще тільки ведуться переговори.

В урядових установах знов почеплено портрети бувшого президента Порфіріо Діаза, що були викинуті Мадером. До речі, Порфіріо Діаз, подорожуючи на своєму кораблі вдовш берегів Єгипту, заявив, що він, бажаючи уникнути нових непорозумінь, не вернеться до Мексики доти, покіль там настане спокій. І тільки в тому разі, коли у внутрішні справи Мексики втрутиться яка держава, тоді він вважатиме за свій обовязок повернутись до Мексики негайно.

Питання про втручання Сполучених Штатів до цього часу не вирішено. Американський посланець в Мексиці, Вільсон, уповноважений робити все по власній волі.

Останні вісти.

(Телеграми П. Т. А. та власні).

Ювілейні стіпендії.

ПЕТЕРБУРГ, 23. В ознаменування ювилею університет заснував 5 стіпендій, інститути: політехничний—6, технологичний, гражданських інженерів і жіночий медичний—по одній стіпендії, лісний інститут заснував дві премії в—1,000 карб. і в 500 карб.

Справа Лижіна.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Міністерство юстіції спростовує чутки, що справу слідователя Лижіна припинено.

Служба патріарха.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Служба патріарха в Казанському соборі зробила велике враження. „Новое Время" запевняє, що страх за політичний вплив патріарха одпав і патріархат в Росії буде засновано. Першого патріарха буде призначено.

Відгуки амністії.

ПЕТЕРБУРГ, 23. З усіх міст повідомляють про масове визволення карних злочинців. Політичних визволено дуже мало. Більшість емігрантів не зможе вернутись в Росію.

ОДЕСА, 23. З 175 амністірованих тільки чотирі політичних. Сискна поліція випустила 60 запідозрених в крадіжках.

КАТЕРИНОСЛАВ, 23. Визволено редактора „Екатеринославскаго Утра". Замінено смертну кару каторгою—Друсевицькому, Масловському, Величкові, Муликові, Солтусові і Савченкові.

Відгуки одеських виборів.

ОДЕСА, 23. Міністерство внутрішніх справ наказало прислати йому все діловодство в справі одеських виборів в Державну Думу.

Арешти.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Вночі знов зроблено багато трусів і арештів в робітничих кварталах.

За кордоном.

Постанова младотурків.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ, 23. Комітет „Єднання і Поступ" постановив воювати далі.

Коло Яніни.

АФІНИ, 23. Коли було підписано протокола про здачу Яніни, генерал Суцо, призначений губернатором міста, вступив в виконання своїх обовязків. На губернаторському домі вивішено грецького прапора. Діадох строчно наказав заготовити припаси для населення Яніни. Виявилось, що в турків було коло Яніни 108 гармат.

ВІДЕНЬ, 23. Звістка про завоювання греками Яніни зробило надзвичайно неприємне враження в Італії. Бояться, що Італія буде вимагати, щоб Яніну було прилучено до Албанії

Під Скутарі.

САЛОНИКИ, 23. По проханню сербського уряду, греки перевезуть з Салоник в Сан-Джіовані ді-Медуа сербську дівізію в 28.000 душ під Скутарі. 5 транспортів вийшло вже.

Австрійські соціалісти.

ВІДЕНЬ, 23. На черговім засіданні австрійського парламента соціалісти будуть вимагати негайного роспуску резервистів.

Кандидат на албанський трон.

ВІДЕНЬ, 23. В спискові кандидатів на албанський трон стоїть князь Вільгельм Урах, родич віртенбергського короля.

Перед новими подіями.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ, 23. Готується новий переворот. Великий гурт офіцерів організувався, щоб помститись за смерть Назіма-паші. Змовці самовольно покинули Чаталджу і прибули в Костянтинополь. З дня на день сподіваються нових подій.

Морська база Англії.

КАІР, 23. Офіціально стверджується звістка про призначення Олександрії морською базою англійського флота.

Вбивство монгольського князя.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Повідомляють з Урги, що на полюванні вбито князя внутрішньої Монголії, Пінту.

Страшний вибух динаміту.

БАЛТИМОРА, 23. На грузовому параході стався вибух динаміту. Попсовано скілька парахода, що стояли недалеко. Шматки одного парахода залетіли за скілька миль. Скілька душ вбито і ранено. Школу в Сперопойнті, в скількох милях від Балтимори, зруйновано. Вбито скілька душ дітей.

Великі пожежі.

ТОКІО, 23. В Іокогамі згоріло 800, а в Токіо—400 домів.

Міністр—робітник.

ВАШИНГТОН, 23. Міністром нового міністерства праці призначено члена конгресу Вільсона, що був раніш шахтярем.

Ще „пруські марки".

КРАКІВ. Цими днями у Кракові мали судити редакторів газет: „Czas" і „Głos Narodu" за передрук з „Kurjera Warszawsk-ого" вигаданих Раковським звісток про „пруські марки", які ніби б то одержувала українська преса од германського уряду.

Судову розправу одложено на далі, бо українці запротестували проти того, щоб справу розглядав польський суд у Кракові і домагаються призначення иншого суду. Домагання це буде предложене найвищому судові.

Література, наука, умілість і техника.

= **„Рілля"**. Вийшло 8 число хліборобського часопису „Рілля". Зміст такий: До читачів. Хроника. Сівба ярини—А. Т. Про боротьбу з вівсюгом—В. Фесенко. Скотарство на Полтавщині—І. І—ко. Корова на стайні—В. Кошарновський. Оббірайте зародки гусени по садках!—М. Зосіма. Закон про залог надільних земель у селянському банкові—Ф. Крижановський. З хліборобської практики. Як ми завели травосіяння. Гуртом. Наші товариські справи—Селянин. По Україні. С. Циркуни.—Сімферополь.—С. Керелівка.—С. Бабинці. Про діяльність земств та товариств. До селянської інтелігенції. Запитання і відповіді. Година і ціна на хліб.

= **„Маяк"**. Вийшло 8 число тижневика „Маяк". Зміст такий: Не так, як у людей. Вісти з Думи—П. Мерщій. Схід і Захід—Гр. К. Де ти?—Грицько Слобожанець. На Тарасовій могилі—Уривок з листа. Шануймо народніх співців—В. Ємець. Колотнеча у Японії—Мих. Б—ський. Лист з Зеленого Клину—П. Кутенко. Вірші: Великі роковини—Гр. Чуприпка. Марійка—Я. Мамонтов. ***—В. Тарноградський. Малюнки: Гурток селян; Тарасова могила; Кобзарі. Новини. Дописи. Всячина.

= **„Варяжська путь"**. Влітку цього року до Херсону приїде директор Стокгольмського музею старовини д-р Туре Арне. Він тепер досліджує останки культури прибалтійського народу готів, царство яких заснувалося на території теперішньої України в III—IV ст. після Різдва Христа і зникло під навалом гунських орд. Історія про це царство знає не багато; археологія ж починає їй значно допомагати, підіймаючи потрохи заслону, що вкриває готські таємниці. Біля самого Херсону знайдено де-які предмети „готського стилю", напр., золоті окраси з камінням (розшукані в пісках с. Голої Пристані), що переховуються в херсонському музеї. Предмети цього ж стилю, знайдені в дніпровському повіті, переховуються в Ермітажі.

Хоч Дніпро здавна був великим шляхом „од варяг до греків", але старовини народу, що звався варягами, знайдено в Наддніпрянщині дуже мало. Чи не єдиною знахідкою в цьому роді на Низу Дніпра є надмогильний напис, висічений рунами, який каже: „Грані (ісландське імья) по Карлові товаришеві своєму (поставив)". Найдено цю надмогильну плиту скілька років тому на острові Березані біля Очакова. Д-р Арне разом з діректором музею В. Гошкевичом зроблять археологічну екскурсію по Херсонщині.

Театр і музика.

— **Український театр.** Сьогодня в театрі М. К. Садовського дві останніх в цьому сезоні вистави: вранці весела комедія Карпенка-Карого—„Паливода XVIII століття", ввечері бенефіс М. К. Садовського, йде трагед. „Гетьман Дорошенко". Труппа на піст переїздить в Херсон, а на Великдень в Одесу.

— **Городський театр.** Сьогодня вранці в бенефіс суфльора В. Грінберга, йде оп. „Дни нашей жизни". Ввечері прощальна вистава і бенефіс хора і оркестра, йде уривки з опер: „Паяцы", „Евгеній Онѣгинъ", „Лакмэ", „Черевички", „Гугеноты", „Аида", „Царская невѣста", „Вражья сила", „Борисъ Годуновъ".

— **Театр „Соловцов"**. Сьогодня вранці бенефіс головного контрольора С. Добровольського, йде „Маскарадъ" М. Лермонтова. Ввечері прощальна вистава, йдуть уривки з пьес: „Трактирщица", „Марія Стюартъ", „Ревизоръ", „Горе отъ ума", „Хорошо сшитый фракъ". Бере участь вся труппа.

— **Російська драма в Троїцькому народньому театрі.** Труппа фон-Мевеса починає свої вистави в Троїцькому народньому театрі 4 марта. Для першої вистави йде трагедія Шілера „Коварство и Любовь" з участю д-к Жвірбліс, Прівєтової, д-д. Смірнова, Слонова і инш.

— **Фінал „антрепрізи" Бураковського в Петербурзі.** 20 февраля можна було побачити таку картинку: під дверима театру—гурт людей, то публіка, що не знала що скоїлось і прийшла на виставу, маючи заздалегідь взяті білети, але двері були замкнені і в середині було темно, а швейцара не можна було додзвонитись.

Нарешті зьявився двірник і пояснив, що сталось, додаючи, що краще всього йти до участка, бо туди, мовляв, забрали касу і п. антрепреньора. Публіка хвилювалась, обурювалась, дехто сміявся, жартував, хтось лаявся, а инші роспитувались де та часть і йшли туди виливать свої жалі і скарги, скріпляючи підписами протокола.

Такі сценки під театром безперечно одбудуться ще й 23 і 24 числа, бо п. антрепреньор продавав квитки й на ці числа.

Дописи.

(Од власних кореспондентів).

ЖИТОМІР. *Вибори депутатів.* На Волині готуються до виборів двох членів Державної Думи, замісць епископа кременецького Нікона і проф. Г. Є. Рейна. Поки що строку виборів не встановлено. Гадають, що будуть вони в апрілі. Поступові кола громадянства остільки пригнічені подіями на попередніх виборах та „історією" з земською управою, що тепер не спромоглися навіть на свого кандідата. Досі говорять тільки про кандидатів союзників, але вони дуже вже бліді та незначні. Перший кандідат третьедумець Г. Н. Беляєв, другий—поміщик М. К. Істомін. Г. Беляєв в третій Думі тільки й робив, що мовчав, а більше сидів у своєму маєткові. Коли націоналистам треба було викликать всі свої сили для якогось голосування—тоді вишукували п. Беляєва. Під час виборів у четверту Думу самі націоналисти боялися ставити кандидатуру свого „запасного" депутата.

Тепер же, коли селянство заляканe, він сміливо може пройти при участі духовенства, яке у нас завше тримає руку чорної сотні.

П. Істомин—зовсім невідомий нікому поміщик. Балакать не вміє. В останній час попав він в земські гласні, де на останніх зборах спеціалисти довели йому, що він нічогісенько не розуміє в ветеринарії і зовсім не знає селянського побуту. Як що й далі поступовці не візьмуться до виконання своїх громадських обовьязків—то кандідати націоналистів без бою пройдуть в „обранці" землі Волинської.

—

Г. ЛУБНІ (на Полтавщині). Лубенська міщанська громада ухвалила вшанувати ювилей скасуванням усих міщанських податків, що не виплачені громадянством до 1912 року, які досягають до 3000 карб.

Надзвичайні урочисті земські збори гласних лубенського повітового земства, 21 февраля, ухвалили: заснувати ще черговими зборами з нагоди ювилею стіпендію для селянських дітей лубен. повіту в київському політехникумі в 800 карб. назвати Романовською; заснувати ще одну імени Дому Романових стіпендію в 180 карб. в лубенській учительській семинарії; скасувати з бідноти повіту не виплачену плату за гоїння хвороб в земських лікарнях в сумі 2970 карб. 6 коп.; скасувати плату за одсилання хворих у полтавську лікарню і в бактеріологичний інститут—4753 карб. 30 коп.; скасувати земські податки (646 карб. 38 коп.) з особ, що вже виплатили ці податки поліцейському приставові Смірницькому; назвати десять початкових земських шкіл в ріжних селах повіту Романівськими, роздать учням усіх земських шкіл і служащим земства книжки відповідного змісту і придбать для бібліотек спеціальні видання з нагоди ювилею.

Лубенська міська дума вшанувала ювилей урочистими зборами.

В усіх школах і державних інституціях одбулись відповідні акти і вечори.

—

ІЧНЯ (на Чернігівщині). *Театр.* Цієї осени у нас скінчилась будівля дому для літнього і зімнього театру. Збудував його Іван Дубина на свій кошт. Дім, як для театру, дуже гарний, має два поверхи без стелі з електричним світлом.

Поки що у цім домі міститься „біограф", якого заарендував один єврей на три роки. На літо він має на меті держать постійну труппу, але невідомо яку—українську, чи руську. Бажано-б було щоб була українська, бо у нас не дуже-то шанують руську труппу. Так минулого літа у нас українська труппа пробула місяців півтора і мала успіх, хоч їй і шкодила непогода, а руська труппа не мала зовсім успіху.

Листування редакції.

Тут. Львівська, 76, кв. 7. В статті є гарні думки, але в цілому—до друку вона непридатна.

Ціни на хліб.

Пшениця (в копійках за пуд): в Одесі 98—127, у Миколаїві 117½, у Маріуполі 108 118, в Єлисаветі 105—110, у Ростові 113—131, у Харькові 90—110, у Кременчуці 117—118, у Київі 118—122, у Фастові 112—114.

Жито: в Одесі 91, у Миколаїві 89, у Маріуполі 85½, в Єлисаветі 73—75, у Ростові 80—85, у Харькові 75—78, у Кременчуці 76—77, у Київі 80—87, у Фастові 75—84.

Овес: в Одесі 98, у Миколаїві 85, у Ростові 75—89, у Харькові 75—80, у Кременчуці 75—85, у Київі 78—90, у Фастові 74—86.

Ячмінь: в Одесі 93—100, у Миколаїві 94½, у Маріуполі 83½, в Єлисаветі 81—84, у Кременчуці 82—100, у Київі 74—115.

Кукуруза: у Ростові 66, в Одесі 64—78, на Поділлі 64—67.

Просо: у Ростові 70—75, у Кременчуці 73—85, у Київі 75—87.

Гречка в Кременчуці 78—80.

Квасоля в Київі 100—180, *горох* 75—150, *кінський бобик* 85—88.

Настрій спокійний, попит є на пшеницю й ячмінь. *Ціни* трохи збільшились проти попереднього тижня.

Справочний одділ.

Календарні відомості. Неділя. (Пущення). 24-го февраля.

1 й 2 Обрітення чесн. глави Іоанна Хрестителя. Пр. Еразма печер.

Сх. сон. 6 г. 29 хв., зах. сон. 5 г. 53 хв.

—

Понеділок. 25-го февраля. Початок Великого посту. Св. Тарасія, архиеп. Кост.

Сх. сон. 6 год. 27 хв, зах. сон. 5 год. 55 хв.

1814 року народився геніальний поет України Тарас Григорович Шевченко.

Редактор В. Яновський.

Видавець Є. Чикаленко.

артизму—це ще й досі справа будучини, це-б-то того жаданого часу, коли театр всією своєю вагою ляже на плечі самого громадянства, нації, що житиме „вільним і повним життям", змагаючись до ідеалів загально-людських. Сучасний театр не має фізичної змоги виконувати вповні такого завдання: він поки-що може тільки змагатись до того постільки, поскільки дозволяють це йому обставини, коли не хоче загинути наглою смертю од недостачи потрібних для його удержання засобів. Щоб там не говорено було, а ввесь його добробут і становище цілком залежить досі ще од публіки (а не од народу); що-ж то за звір такий—про пеє всякий, хто цікавиться сучасним становищем театру, знайде прекрасну характеристику в згаданій уже нами розвідці д. М. Вороного („Театр і Драма"), в розділі „Публіка". Там же таки знайдеться й виправдання нашого театру од надмірних нарікань і докорів. „Постійної інтелігентної публіки,—правдиво зазначає д. Вороний,—українському театрові бракує", тому-то й бачимо на сцені поруч з прекрасною літературною драмою часом не вартий доброго слова мотлох. І все-таки найближчим завданням нашого театру є потроху визволитись од необхідности виставляти для втіхи публіки такі „перли", як *„Пан Штукарєвич"*, *„Панна Штукарка"*. *„Жидівка-вихрестка"* й инш. сміття. По змозі він і робить це, оновляючи репертуар кращими старими й новими пьєсами, виховуючи потроху смак своїх глядачів.

В минулому сезоні, напр., відновлено було такі старі пьєси: *„Талан"*, М. Старицького (не мала успіху, тому виставлена була тільки один раз у бенефіс д. Вільшанського), *„Глитай або-ж павук"*, М. Кропивницького (йшла з успіхом вперше в бенефіс д. Ліницької й видержала ще кілька вистав), *„Серед бурі"*, Б. Грінченка (йшла в бенефіс д. Марьяненка, мала чималий успіх і також виставлялася після того скілька раз). Виставлено було вперше де-які перекладні пьєси: *„Зачароване коло"*. Л. Ріделя, в перекладі д-ки С. Тобілевич (пьєса зробилася справжнім „гвоздемъ сезона" й пройшла 16 раз при повнім театрі), *„Мед каштелянський"*, Крашевського, стара хороша пьєса (йшла в бенефіс д. Паньківського й мала середній успіх), *„Від неї всі скверни"*, Л. Толстого, в перекладі М. Садовського.

З нових пьєс виставлено було драму д. Черкасенка—*„Земля"*, його ж драматичну фантазію—*„Жарт життя"*, комедію д. Ф. Левицького—*„Гроші"*, потім жарт д. С. Васильченка—*„На перші гулі"* й комедію д. В. О'Коннор-Вілінської—*„Сторінка минулого"*. Це все, що київська публіка бачила в цім сезоні нового в українському театрі. Одинадцять нових гарних, художньо обставлених, постановок—плюс не аби-який і свідчить про значний поступ українського театру, енергію й завзяття його діячів.

В драматичнім складі шановної труппи ніяких змін на протязі сезону не сталося, і публіка бачила на сцені тих самих своїх улюбленців і знайомих. Так само захоплював своїм дужим нестаріючим талантом сам поважаний керманич театру—М. Садовський, воскрешаючи перед очима глядачів дорогі постаті давноминулого й утворюючи блискучі, барвисті характери життя недавнього й сучасного нам; так само неблеклою свіжістю віяло од чарівної гри шановної Л. Ліницької; так само не втратив великого хисту викликати здоровий, гомеричний сміх у глядачів прекрасний своєю безпретензійністю в грі Ф. Левицький; так само чарувала всіх повна палкого темпераменту й творчого змагання гра І. Марьяненка й високо-художня гра Г. Борисоглібської; так само цікаві завше були д-ки Малиш-Федорець, Полянська, Хуторна й инш. та д.д. Ковалевський, Паньківський, Вільшанський, Петлішенко, Маринич, Захарчук, Корольчук, Милович і инш. Не маючи змоги в короткім газетнім огляді докладніш зупинитись на всьому, що дано позитивного за минулий сезон кожним з артистів з'окрема, я повинен все ж таки сконстатувати той вельми приємний і багатонадійний факт, що київська українська труппа, маючи на чолі людину, енергії якої, здається, кінця-краю немає, може бути прекрасним зразком наслідування для инших українських трупп, де безперечно знайдеться чимало талановитих актьорів, але нема того живого духа, нема ідейности, свідомости свого становища носителів національної культури. На зразку труппи М. Садовського ми бачимо, яку величезну користь рідній справі здолали б принести всі, хто чи з власної волі, чи силою обставин став близько до українського театру, бачимо, що треба тільки не угашати духа, треба доброго бажання, енергії й чесного відношення до справи—і український театр спільними силами догнав би гарні европейські театри; тоді сами собою зникли б всі оті потворні зьявища української сцени, бо вже тоді всякий охочий, кому тільки нема чого робити, не знайшов би собі місця в храмі Мельпомени. Тоді вже всякий талант не губився б, не занепадав, не сквернився серед таких кумедійних багнищ, як, напр., оте „підприємство" д. Бураковського, що поставило в прикре положення навіть такі визначні постаті в історії нашого театру, як П. Саксаганський і М. Заньковецька, котрі, на превеликий жаль, замісць великої, почесної артистично-організаторської творчости, закопують ще досі блискучі таланти свої в землю недбальства,—це в часи, коли українство повинно напружити всі сили, щоб відродитись до достойного великої нації культурного життя. Чи ми й до кінця віку будемо тужливо схиляти голови над тим сумним фактом, що „лишилась тільки одна труппа, з якою можна рахуватись, як з ідейною",—труппа вельми заслуженого керманича її М. Садовського?.. Повчіться ж у неї, як творити живе діло, ставши далі од театрального бруду!..

Закінчу свою замітку нагаданням українському громадянству, що в червні цього року заслужена діячка нашої сцени, премьєрша труппи М. Садовського, Любов Павловна Ліницька, святкує 25-літній ювилей свого служення українському театрові. На обовязку нашого громадянства—не забути цього й достойно відзначити свято високошановної артистки.

Аматор.

СИРОЛИНЪ „РОШЪ“

з надією допомогає при застарілому кашлеві, катарах дихальних органів, коклюші, і задишці

СІРОЛИН „РОШЪ“

діючий дезінфекцію це, викликає апетіт, помогає перетравленню їжі й виділенню харкотиння.

Продається по всіх аптеках й аптечн. магазинах.

Вимагайте неодмінно Сіролин „РОШЪ“ в оригінал. фабричн. упаковці.

Я ВИЗВОЛИВСЯ од СТРАЖДАННІВ вперше за 10 років.

Коли мені трохи стало легше, я сказав своїй жінці: як тілько до кінця цього тижня мої болі не повторяться, я напишу в газети, хай знають усі про цей даровий рецепт. Тепер у мене нема сумніву, що я вилічився. Вилічився після того, як на протязі 10 років ні в ночі, ні в день не мав спокою од своїх страшних страждань. Я певен, що по цьому рецептові можна вилічить всякі болі, чи то невральгія, чи ішіас, чи ревматизм, чи болі в поясниці, чи головні болі і т. п. Не може бути випадка гірше од мого. А рецепт такий: підіть в найблизчу аптеку чи склад і візьміть 60 гран Кефалдола-Стор в таблетках. Дві таблетки, прийняті зараз, дають негайно полегкість Цей спосіб зовсім нешкодливий, хоч впливає в один мент.

Оповістки.

КВАТИРІ

Готель „Україна“ віддає в найм КІМНАТИ по міс. недорого. Бульв.-Кудр., 34.

Потрібна кімната

з окремим входом (на В.-Підв., Столипінській, Рейтерській вул. і т. д.) Не дорожче 15 карб. Листовно: Почтамт, почт. ящ. № 8. Н. П—ко. 3-190-1

ПРАЦЯ

Треба фершалиці-акушерки

завідувати хазяйством у приватній лікарні на Київщині. Умови 30 карб. на місяць кватиря і приватна практика. Одзиватись: Київ почт. ящ. № 185. 5-159 1

Українець

звертається з прохан. до домовластників—українців дати посалу управителя дому або дачі коло Київа. Служу на казьонн. посалі, але одерж. дуже малу плату. Адр.: (лист.) Жидянська, 100 кв. 14, Ю. Т. 2 188-1

Шукаю роботи: конторської, книжної коректи, беру на себе всі турботи й з друкарнею по виданню книжок. Київ, Вел.-Володимир. 93, 7, Любов Шерстюк. 00-18-

2 МОЛОД. ХЛОП. ШУКАЮТЬ

товаришів-компаньонів, щоб мати змогу закликати досвідченого репетитора для підготовки за курс 4 кл. Адр.: М.-Благов., 96 пом. 31. од 9—12 г. дня. 3-193-

ВСЯКІ

ЕЛЕКТРО-ФОТО-ЦІНКОГРАФІЯ ХУДОЖНІ КЛІШЕ виготовляє Н. В. ТАРАСЕВИЧ Київ, Фундуклеївська, 16

Українці! Свій до свого!

Фотограф Ф. Ф. РАБИНЧУК,

Київ, Львівська вул., № 6.

Пропонує шан. землякам по недорогій ціні свої послуги. Робить фотогр. знімки всіля кого розміру, листовні картки. При фот спец. художній відділ. Портрети—од 1 карб При фотографії маються українські й циганські вбрання. 0 123-1

У НОВОМОСКОВСЬКОМУ

купувати Раду окремими №№ можна у власн. агента д. БОГОМАЗА.

Геть руки!

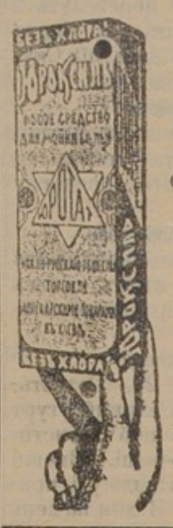

„Юроксиль“

без хлору, без соди

сам миє білизну

без мила. Після годинної варки, білизна приймає

найбільший колір.

ВИМАГАЙТЕ ВСЮДИ!

Пачка 20 коп.

Південно-Російське товариство торговлі аптечним крамом у Київі.

00-609-3

The All-AMERIKA shoe

(Rice & Hutchins)

незамінима по міцноті й красі справжня американська дамська й мужська обув—продаж

виключно

Р. М. Гершман

Прорізна, 2, тел. 282.

Прийом замовлень, переробки і мічення білизни. Ціни справедливі—без торгу. 1-191-1

ДУРНО.

Щоб поширр. фірму висил. 20 потріб. кожречей накл. плат. за 75 коп. Адр.: Мокро-Калигорка К. Мединському. 25-166-1

НАЙКРАЩЕ

видані портрети **Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

і в ріжні ціни роботи арт. маляра Ф. Красицького; продаються по всіх Українських книгарнях. 3-192-1

Українці! Свій до свого!

Спеціяльна майстерня военного і цівільного зодягу (В.-ВОЛОДИМИРСЬКА № 51, у дворі, (проти городського театру).

М. СВІНЦИЦЬКОГО.

Приймаю замовлення з свого і д. заказчиків матерьялу. Замовлення виконуються гарно, дешево і швидко. 122

НАФТОВІ ДВИГУНИ

„ДонЪ Карлосъ“ і поземні **А. В. С.**

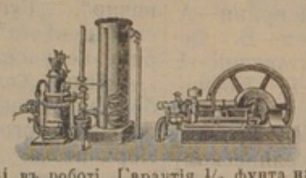

Найекономніші і більш надежні въ роботі. Гарантія ½ фунта нафти на силу въ годину. Газогенераторні двигуни „Бенцъ и К°“.

ЛОКОМОБИЛІ

насиченим й перегрітим паром. Будівля простих і вальцевих **млинів.** Двигуни од 8 до 60 сил мають ся завжди на складі.

Розстрочка плати. Обрахунки й проекти по першому замовленню.

Контора **Куценок-Володарський** Київ, Миколаївська, № 12, тел. 30—30. 10-145-2

УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ

І. Золотаренко і А. Авраменко

Київ, Прорізна ул. № 6.

Білизна чоловіча жіноча і дитяча, постільна і столова білизна, полотна ляні і бумажні кращих виробів Російських та Закордонних фабрик. Панчохи, шкарпетки, рукавички, краватки, запонки, підтяжки, ковдри—зімові, і літні хустки, і т. и.

Мережево і Швейцарські вишивки

Приймаються замовлення на шиття та мічення білизни і надплітан. панчох.

ЦІНИ БЕЗ ТОРГУ.

Іногороднім висилаем накладною платою.

МАГАЗИН КИЛИМІВ

Контрактовий дім, нижній поверх, проти Майера.

Пропоную: торговцям Персидськими килимами, на кв. арш. по оптовій ціні не меньш пьяти килимів.

З пошаною Гусейн.

3 169-1

Добірну заводську худобу й птицю з ліпших племенних заводів українських, російських й закордонних пропонує

ТОВАРИСТВО „ЗООТЕХНИК“.

Товариство має власні заводи худоби і птиці на росплід, має безпосередні звязки з зразковими хазяйствами Англії, Германії, Швеції, Данії, Чехії, Буковини та Бухари, справи провадить за поміччу спеціалістів-зоотехників. За перше, піврічча свого істнування т-во одержало велику золоту медаль за надвірню птицю, почесний пріз за водяну птицю, великі срібні медалі за зааненських кіз та трусиків (кроликів), подяки од приватних особ та інстітуцій. Відповіді на запитання, фотографії, обміри, атестати худоби, що є до продажу, подає Головна контора т-ва „Зоотехник“—Київ В.-Підвальна, 25, кв. 14, телеф. 33 45. Відділ т-ва „Зоотехник“. Київ, В.-Дорогожицька. 57, телеф. 31-28, ферма Швейцарських кіз „Зааненталь“. На відповіді треба присилати марку 194

Оптово-розничн. фабричн. магаз. мебелі і ліжок

Мануса Прицкера

Подол, Гостинний ряд, №№ 35 і 36, поруч з Лазаревим і Письменним.

Наново перебудований і значно розширенний пропонує своїм поважним покупцям подивитись на тілько що одержану нову стильну і гарну закордонну і своєї власної ФАБРИКИ МЕБЕЛЬ і впевнитись, щоб придбати нову мебель. Маю великий ассортимент мебелі для контор, помешканнів, гостинниць і инших інституцій.

Ціни вельми доступні

Йдучи на зустріч вимаганням своїх покупців, роблю ВИГОДНІ РОЗСТРОЧКИ. Особисто доглядаю за упаковкою.

Фірма в згоді з офицерським Економичним Товариством.

Книгарня і Видавництво **Е. ЧЕРЕПОВСЬКОГО.**

Київ, Фундуклеївська, 4 випустило на продаж

Новий портрет Т. Г. Шевченка (у шапці),

Фотогравюра 28×38 на естампнім папері. Ціна 35 коп., з пересилкою 55 к. Книгарня має великий вибір українських і російських книжок і нот. Виписуйте новий повний каталог українських книг і нот який ВИСИЛАЄТЬСЯ ДАРОМ. р.-182

Продається у всих книгарнях

„Історія України Русі“

НАПИСАВ **МИКОЛА АРКАС.**

Друге видання. Книжка значно виправлена і доповнена; уміщено багато нових малюнків та портретів, а також портрет і біографія автора. Написана книжка популярно-зрозумілою мовою.

Ціна на звичайному папері—2 руб. 60 к.
„ „ кращому „ —4 руб. — к.

Склад книжки у власника видання. Ольги Аркас у Миколаїві, Херсонської губ. Соборна вул. власн. буд. 00-84-1

Товариство взаємного кредиту

„ДНІСТЕР“ У Львові (вул. Руська, 20)

приймає грошові вкладки на щадничі книжки до опроцентування

До Шевченкових роковин!

Тарас Шевченко.

КОБЗАРЬ

Видання Південно-Руського видавництва Ф. А. Іогансона, під редакцією В. Доманицького з портретом, автобіографією, матерьялами по політичній справі і з 20 малюнками з картин Т. Г. Шевченка.

Ціна 85 коп.

Продається в крамниці „Час“ і инших Українських книгарнях Головний склад видання: Київ, Татарська, 35/37. Книговидавництво Ф. А. Іогансон, власник П. І. Бонадурер. 142

Велика Славянська Гостинниця

„ПРАГА“.

Київ, В.-Володимирська, 36. Біля золотих воріт. 3-ій дім од Прорізної.

Гостинницю упорядковано наново по останньому слову будівничої техники й постачена по найновішим закордонним зразкам, що до комфорту. Гостинниця находиться в центрі города, на самому підвишеному місці поблизу всих присутственних місць: Судебной Палати, Окружного Суду, Управління П.-З. з., Редакції „Ради“, Української книгарні Театрів і Хрещатика; поруч з трамвайним вузлом. Зразкова чистота, порядок і тишина. Чудова кухня домашнього типу, де страви готуються тілько з кращих і бездоганно свіжих продуктів. Ціни не дорогі; кімната з електричним освітленням, отопленням, білизною і т. д. од 1 р. 25 коп. до 2 р. 50 коп, покої, які складаються з салону, спальні й передньої од 2 р. 50 коп. до 5 руб. Роскішна біліардна, 10 нових біліардів. Телефон № 5—78.

Власник І. М. МЕНЦЕЛЬ.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ

МАГАЗИН ОБУВИ та ДОРОЖНИХ РЕЧЕЙ ПАВЛА ОЛЕКСІЙОВИЧА ГОМОЛЯКА

КИЇВ, ХРЕЩАТИК № 45. ТЕЛЕФОН № 13—49

КУРСИ дозволені урядом рахівництва (счетовод). Директора Банку **Г. К. Буренко.** На курсах вчать бухгалт. комерц. банк. фабр.-завод; всі знан. по рахівн. На курси прийм. особи обох полів. Иногор. надс. умов. і прогр. дурно. Київ, Прорізна 16. 50;447-11

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська, 5. Телефон 1069.